

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

**TĚLOVÝCHOVNÉ SDRUŽENÍ SOKOL A JEHO VLIV NA
UTVÁŘENÍ HODNOT ČLENSKÉ ZÁKLADNY**

V T. J. SOKOL KAMPA.

PŘÍPADOVÁ STUDIE

Vedoucí práce: Chyzy Hana, Dr. phil.

Autor práce: Bc. Jana Kočařová, DiS.

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: III.

2020

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č.111/1998 Sb. V platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. Zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

27. 3. 2020

.....

Děkuji vedoucí své diplomové práce Dr. phil. Haně Chyzy za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Úvod	6
1 Historie tělovýchovného sdružení Sokol	9
1.1 Vznik a rozvoj Sokola do roku 1914	9
1.2 Sokol mezi dvěma světovými válkami	15
1.3 Sokol po druhé světové válce	17
1.4 Sokol v zahraničí	19
2 Členská základna Sokola	21
2.1 Česká obec sokolská	21
2.2 Organizační struktura ČOS	25
3 Hodnoty ve společnosti	33
3.1 Vybrané sokolské hodnoty	37
3.2 Individuální hodnoty	46
4 Metodika výzkumu	55
4.1 Hlavní výzkumná otázka	57
4.2 Dílčí výzkumné otázky	57
4.3 Tvorba kategorií	58
4.4 Limity výzkumu	61
4.5 Charakteristika respondentů	62
4.6 Realizace výzkumu	66

4.7	Výsledky zpracování	68
5	Diskuse a závěr	81
	Seznam literatury	85
	Seznam internetových a jiných zdrojů	89
	Seznam příloh	91
	Příloha I	92
	Příloha II	94
	Příloha III	95
	Abstrakt	98
	Abstract	99

Úvod

„Hlavní činností České obce sokolské je prostřednictvím tělesné výchovy a sportu, společenské a kulturní činnosti, přispívat ke zvyšování fyzické, společenské, kulturní a duchovní úrovně svých členů a naší demokratické společnosti a vychovávat k mravnosti a občanské odpovědnosti.“ (STANOVY ČOS 1934: 2.2).

Česká obec sokolská je v současnosti jedním z největších občanských spolků založených ve veřejném zájmu, jehož hlavním účelem je organizovat tělovýchovnou a společenskou činnost pro vyplnění volného času. Rozvíjí sokolské tradice a ideály, šíří sokolské myšlenky. Sokolská idea vychází z antické kalokagathie, pojaté jako harmonie těla i duše, krásy a dobra, zachycující výchovný ideál člověka v jeho celistvosti.

Sokol jako organizace vznikl v 19. století a ve svých počátcích vycházel především z nářaďového tělocviku, atletických (olympijských) disciplín, šermu, prostných a pořadových cvičení. Postupně však nešlo jen o upevňování zdraví a zlepšování tělesné, duševní a duchovní výkonnosti členů Sokola, ale jeho činnost přerostla fyzický rámec jednotlivých členů a zasahovala i do společenského a kulturního dění ve společnosti.

Sokol se ve svých počátcích vztahoval k německému turnerskému hnutí, potažmo severskému gymnastickému systému, vyzdvihujícímu především zdravotní účinky cvičení. To mělo vliv na hodnoty, jaké uznával a z kterých vycházel (otužilost, zvýšení imunity, zlepšení celkové zdatnosti). Teprve v druhé polovině 19. století spolu se změnou společenské situace, kdy došlo k rozpadu Rakousko – uherské monarchie, spolu se zakládáním tělovýchovných, pěveckých, divadelních a dalších národnostních spolků, následoval další posun ve vnímání hodnot, jež Sokol uznal za své (láska k rodné zemi, úcta k duchovnímu dědictví našeho národa). S příchodem první světové války, v meziválečném období a v průběhu druhé světové války nastala určitá konsolidace mravních ideálů tak, jak je v pojetí sokolské organizace známe dnes.

Prací si kladu za cíl podat historický pohled na vývoj tělovýchovného sdružení Sokol až do období po druhé světové válce a to vzhledem k utváření hodnot, kterým si historicky prošel. Popisuji organizační strukturu České obce sokolské, analyzuji vybrané sokolské hodnoty a definuji životní hodnoty členů a nečlenů Sokola. V rámci

výzkumného šetření se pokusím najít vztah mezi vnímáním hodnot v Sokole a jejich přesah do života všedního dne, potažmo přesah do života dnešní občanské společnosti.

Pro dosažení cíle jsem si naplánovala následující úkoly práce. Stručně popsat historii Sokola, popsat utváření hodnotového systému do konce druhé světové války, vytvořit dotazník pro členy a nečleny Sokola, provést dotazníkové šetření, vyhodnotit dotazníky a odpovědět na výzkumné otázky, které jsem formulovala. Cílem diplomové práce je zjistit, zda a jak členství/nečlenství v Sokole ovlivňuje vnímání sokolských hodnot jednotlivců, popřípadě individuální hodnoty. Z hlediska dostupnosti, stejně jako dobré znalosti výzkumného souboru, jsem se rozhodla provést výzkumné šetření v rámci jednoho případu tzn. realizovat dotazníkové šetření v tělocvičné jednotě Sokol Kampa v Praze.

Při vypracování práce jsem se potýkala s velkým množstvím odborných pramenů zpracovávajících historii Sokola, nicméně odborná literatura zabývající se výhradně sokolskými hodnotami k dispozici není. V úvodní části tak vycházím především z práce Marka Waice a kolektivu *Německé tělovýchovné a sportovní spolky v českých zemích a Československu a Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*, protože se uceleně zabývají historickým vývojem Sokola u nás i v zahraničí. K dalším publikacím popisující organizační strukturu Sokola mohu zařadit práce Ireny Slepíčkové *Sportovní organizace*, Jiřího Kössla, Jana Štumbauera a Marka Waice *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. Dalšími zdroji informací mi pak byly různé sokolské almanachy, vzdělávací listy vydávané časopisem Sokol, zápisky ze sokolských konferencí a informace získané v rozhovorech s čelnými představiteli České obce sokolské v Tyršově domě v Praze. Při snaze najít a popsat vhodnou definici hodnot mi byla cennou pomůckou publikace Ludmily Muchové *Morální výchova v nemorální společnosti ?* a kniha Panajotise Cakirpaloglu *Psychologie hodnot*.

Předložená práce je zaměřena na období vývoje Sokola s akcentací na vývoj sokolských hodnot do období konce druhé světové války. Je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. Pokládám za podstatné zmínit se v teoretické části o historických počátcích Sokola, protože se domnívám, že bez pochopení kontextu historického vývoje, nemůžeme pochopit ani hodnoty, které Sokol uznává v současné podobě dnes. Ve výzkumné části jsem se pokusila metodou dotazníkového šetření zjistit, jaké

hodnoty popř. v jakém pořadí uznávají dnes členové Sokola a zda i nečlenové Sokola si jsou vědomi životních hodnot, které s těmi sokolskými v jisté míře v dnešní české společnosti rezonují.

1 Historie tělovýchovného sdružení Sokol

V úvodní kapitole své diplomové práce člením historický vývoj Sokola na čtyři podkapitoly. V první podkapitole popíši vznik a rozvoj Sokola do roku 1914, ve druhé podkapitole objasním jeho působení mezi dvěma světovými válkami. V třetí podkapitole vysvětlím jeho vliv a osudy po druhé světové válce. Ve čtvrté kapitole se budu zabývat působení sokolstva a jeho funkci v zahraničí.

K tomuto členění jsem přistoupila proto, že i původní ideje Sokola si prošly svým vývojem a vznikla tak potřeba je vnímat v kontextu historického celospolečenského vývoje nejen v českých zemích.

1.1 Vznik a rozvoj Sokola do roku 1914

V druhé polovině 19. století došlo k pádu Bachova absolutismu v českých zemích, které byly součástí Rakousko – uherské monarchie, došlo k rozmachu českého národního života. Byly zakládány nejrůznější spolky, skrz které bylo posilováno probouzející se národní obrozenectví (např. divadelní, pěvecké, výtvarné, literární atd.). Jedním z nich byl tělocvičný spolek Sokol Pražský, založený 16. února 1862 v Malypetrově tělocvičně v Praze.¹

Zakladateli Sokola byli spolu s dalšími významnými českými osobnostmi (J. Mánes, K. Světlá, J. E. Purkyně atd.) tehdejšího českého kulturního a politického života Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner, původem Němci nicméně nadšení čeští vlastenci. Jeho zrodu původně předcházely česko – německé snahy o založení společné tělovýchovné organizace.² Starostou byl zvolen Jindřich Fügner, jenž se též finančně výrazně podílel na výstavbě první sokolovny v Praze. Jeho náměstkem a později prvním náčelníkem

---

¹ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 12.

² Srov. WAIC, M. *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*, s. 75.

nového spolku Tělocvičné jednoty Pražské (pozdějšího Sokola Pražského) se stal dr. Miroslav Tyrš.³

Obrázek 1 dr. Miroslav Tyrš
Portrét od Jana Vilímka

Obrázek 2 Jindřich Fügner
neznámý grafik, stará perokresba (pohlednice)

Sokol ve svých počátcích byl částečně inspirován již v té době rozšířeným turnerským hnutím (německé „turnen“ přeloženo „cvičit“), jež kladlo důraz na zušlechťování tělesného a duševního zdraví, obranyschopnost, disciplínu, zdrženlivost, mužnost atd. Avšak je také potřeba zmínit jeho až vyhrocený odpor ke všemu neněmeckému. Myšlenky zakladatele turnerství F. J. Jahna (1778-1852) se vztahovaly k nacionalismu ve smyslu etnického pojetí národa.⁴ Zároveň je však nutné poznamenat, že jeho původní filosofie vycházela z principiální rovnosti a schopnosti všech lidí se vzdělávat a měla svůj vývoj.⁵ Němečtí turnéři se věnovali především nárad'ovému tělocviku zdůrazňující rozvoj síly, vytrvalosti a charakterových vlastností.

---

³ Srov. KÖSL, J., ŠTUMBAUER, J., WAIC, P. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*, s. 106.

⁴ Srov. WAIC, M. *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*, s. 23-26.

⁵ Srov. Tamtéž, s. 129-158.

Dalším tělocvičným systémem, kterým se Sokol ve svých počátcích inspiroval, byla švédská léčebná gymnastika zdůrazňující především zdravotní význam cvičení a která měla chránit tělo před nemocemi.

Miroslav Tyrš vytvořil nově vzniklému spolku ideu a program, organizační zřízení a tělocvičný základ. Vyšel z antické kalokagathie, kterou pojal jako harmonické spojení těla i duše, krásy a dobra zachycující výchovný ideál člověka v jeho celistvosti. Toto pojetí pak doplnil o zásady moderní filosofie a demokracie.⁶ Základní ideje Sokola pak Tyrš shrnul ve své programové stati „Náš úkol, směr a cíl“, jež vyšla v lednu 1871 v jím založeném časopisu „Sokol“. Jeho formulace se nám mohou jevit příliš patetické, ale je třeba si uvědomit kontext doby, ve které byly sepsány, doby obrozenecké, doby hledání a posilování naší národní identity, kdy jsme usilovali o autonomii českých zemí.

V hutné formě shrnuty jsou jeho zásadní myšlenky tyto:

- Vědomí, že žádná, ani ta nejskvělejší minulost nezaručuje národům budoucnost. Čím jsou národy menší, tím větší musí vyvinout úsilí, aby zůstaly platnými členy lidstva. Vše, co se koná, se dá konat ještě lépe. Největší překážkou pokroku je spokojenost se současným stavem, zároveň je důležité sledovat vývoj ve světě, to prospěšné přijmout, přetvořit a přizpůsobit vlastním poměrům. Odtud pochází sokolská hesla: „Věčný ruch“, „Věčná nespokojenost“.
- Každý z nás by se měl snažit na sobě pracovat, rozvíjet se a zdokonalovat tak, aby byl ku prospěchu ostatním členům Sokola (potažmo národa), nikdo by neměl stát stranou.“*(...)naše snaha po rozvoji se nemůže pokládati za dovršenu, dokud se každý Čech též Sokolem nestal...Věc sokolská (...)znamená tolik, co tělesné i mravní vychování jeho k síle, statečnosti,*

---

⁶ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 13.

*ušlechtilosti a brannosti zvýšené musí hledět.*⁷ Sebelepší výkony jedinců nestačí, skutečnou hodnotu má činnost všech příslušníků národa. Nesmíme spoléhat na cizí pomoc bez vlastního přičinění. Každý národ zhyne vlastní vinou, žádný nezhyne ve své jarosti, každý sklesl sešlý a netečný. Jen tak každodenní, ustavičná a přece neokázalá činnost je pro výsledek rozhodná.⁸

- Sokolské zásady a hesla, kterými se mají sokolové řídit ať už ve svém soukromém či veřejném životě jsou tyto: síla, statečnost, činnost a vytrvalost, láska k vlasti, láska k volnosti, bratrství, střídmost, mravnost a kázeň.⁹

Sokolská myšlenka podle Tyrše a Fügnera je založena na zásadách demokracie, svobody, rovnosti a spravedlnosti pro všechny, vychází z osvícenských ideálů. Náboženství spolu s dalšími vědními obory, etikou, filosofií považuje Sokol za podstatu duchovního a mravního života jednotlivce i lidské společnosti.¹⁰ Demokracie je prohloubena rovností a bratrstvím všech příslušníků. Tykají si navzájem a oslovují „bratře“ a „sestro“.¹¹

Příznivci tělesných cvičení se v době před vznikem Sokola scházeli v soukromých tělocvičných a ortopedických ústavech jako byl např. ústav F. Schmidta, tělocvična J. Malypetra v Praze. Tužení těla a mysli zůstávalo především výsadou šlechty a zámožnějšího měšťanstva. Sociální složení členské základny v 60. letech 19. století zprvu kopírovalo tento vývoj, mezi lety 1904 až 1910 však došlo k jeho proměně. Sokolská organizace byla většinou charakterizována jako buržoazní či středostavovská.

---

⁷ FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*, s. 12.

⁸ Srov. FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*, s. 14.

⁹ Srov. FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*, s. 17.

¹⁰ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 22.

¹¹ Srov. HAVLÍČEK, V. *Sokolstvo, jeho myšlenka, organizace a vývoj*, s. 17.

Značná část činovníků ve vedení Sokola patřila k inteligenci a středním vrstvám. Ve cvičícím členstvu však měli převahu dělníci.¹²

V roce 1862 sestavil Tyrš odborné česko-německé tělocvičné názvosloví a v letech 1868 – 1871 představil tělocvičnou soustavu v knize *Základové tělocviku*.

Postavení žen v počátcích Sokola bylo, vzhledem k tomu, že aktivní cvičení dívek a žen bylo v té době považováno za nemravné, definováno spíše podílením se na přípravě krojů, pohoštění v době sletů (veřejná cvičení s hudbou sloužící mj. k propagaci spolkové činnosti), šibřinek a konání poutí apod. V roce 1869 však byl založen Tělocvičný spolek paní a dívek pražských určený jen pro ženy a dívky do 15 let. Sokolské spolky a jednoty pak byly zakládány v dalších městech Rakousko – uherské monarchie jako je Vídeň, Brno, Čáslav, Jičín aj.

V roce 1882 na oslavu 20. výročí založení Sokola se konal na Střeleckém ostrově v Praze první sokolský slet. Do roku 1914 se uskutečnilo šest všesokolských sletů. Sokol nebyl pouze tělovýchovnou a sportovní organizací, ale podílel se na organizování společenského a kulturního života. Spolková činnost Sokola hlavně zpočátku se ne vždy setkávala s pochopením rakousko-uherských úřadů. Monarchie se snažila veškeré snahy o autonomii všech národnostních menšin všemožně potlačit. Také proto Sokol hned od počátku své činnosti vystupoval jako apolitický, nicméně vlastenecký spolek. Jeho činnost byla přerušena první světovou válkou, kdy na bojiště musela odejít polovina mužů Sokola. Aby se zabránilo konfiskaci tělocvičen pro vojenské účely, nabídlo je vedení pro potřeby lazaretů. Sokolové jako vlastenci omezili projevy loajality na charitativní činnost, to však nestačilo. Česká obec sokolská byla 24. listopadu 1915 rozpuštěna.¹³

Důležitost Tyršova domu pro Sokoly v době jeho vzniku dokládají mj. dobové fotografie. Tyršův dům koupila v roce 1921 Československá obec sokolská ve zdevastovaném stavu od města Prahy. Podle návrhu architekta Františka Krásného zde

---

¹² Srov. WAIC, M. *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*, s. 221.

¹³ Srov. WAIC, M. *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu*, s. 225.

vznikla tělocvična, do které byly v roce 1923 vloženy pamětní kameny, s nově přistavěným zimním bazénem. Došlo k propojení s Michnovým palácem, který je v současné době v majetku ČOS, a vzniku letního cvičiště (dnes zrušené). Stavba stála 21 miliónů korun a byla financována z výtěžku VII. všesokolského sletu v roce 1920, garančních podílů jednot, dalších příspěvků a zisku z loterie. Slavnostní otevření proběhlo 23. a 24. května 1925, na kterém byl přítomen i prezident Československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk.

Obrázek 3 T. G. Masaryk na střeše Tyršova domu

Obrázek 4 Slavnostní otevření 24.5. 1925

8. října 1941 na základě výnosu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha byla veškerá sokolská činnost zakázána, Česká obec sokolská rozpuštěna a její majetek zabaven. Od roku 1943 sloužil Tyršův dům jako vojenský lazaret. Po válce v roce 1945 byl Tyršův dům nakrátko předán Československé obci sokolské. Po únoru 1948 zde Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport zřídil nově vzniklou vysokou školu Institut tělesné výchovy a sportu. V roce 1952 došlo k faktickému zrušení jednotné organizace Sokol. Československá (nyní Česká) obec sokolská byla znovuobnovena v roce 1990 a sídlí v Tyršově domě dodnes.¹⁴

---

¹⁴ WÁGNEROVÁ, K., BARTŮNĚK, Z. *Průvodce po historii Tyršova domu v Praze a jeho okolí*. In *Časopis Sokol. Vzdělávatelské listy*. Praha: ČOS, tiskové oddělení, 2015, č. 1, s. 5-6.

1.2 Sokol mezi dvěma světovými válkami

28. října 1918 po vzniku Československé republiky došlo k obnově Sokola a navázání na myšlenky M. Tyrše. Vzhledem mj. ke kázni, odvaze, postojům, prokázanému vlastenectví a vysoké organizovanosti, které sokolové osvědčili během první světové války, výrazně vzrostl počet členů. Sokol jako tehdy největší tělovýchovná organizace se podílel na budování nového státu. V prvních dnech po převratu dočasně nahradil funkci policie a armády.¹⁵

První Československá republika znamenala pro Sokol „zlatý věk“. Mnozí sokolové během první světové války vstoupili do Československých legií (poválečný název¹⁶) a bojovali ve Francii (v roce 1914 vznikla Rota Nazdar), v Rusku se zformovala Česká družina (rok 1914), v Itálii nebojová jednotka. Je potřeba si uvědomit, že svým vstupem do legií se sokolové vystavili velkému riziku smrti, pokud by byli chyceni zejména Rakušany.

Po celé období Československé republiky měl Sokol výborné podmínky k provozování své činnosti. Podporoval a souhlasil s předními představiteli nového státu včele s T. G. Masarykem a E. Benešem (sami členové Sokola Pražského) a tím se Sokolu dostávalo významného postavení oproti ostatním spolkům.

S nově vzniklou republikou se také ženám dostalo rovnoprávného postavení v Sokole. V rámci vedení České obce sokolské, která byla ustavena 24. 3. 1889¹⁷, byla první náčelnicí zvolena M. Malá. Na sedmém sletu v roce 1920 se již ženy mohly poprvé účastnit sletového průvodu. Úloha žen v Sokole byla nově specifikována jako zdatné občanky vychovávající silné, vlastenecky uvědomělé potomstvo.

Divácká a tudíž i hospodářská úspěšnost sletů, neplacená dobrovolnická činnost prostých členů, dobrovolné příspěvky a finanční dary sympatizantů Sokola byly také důvodem, proč si mohli sokolové dovolit postavit nové ústředí ČOS. V dubnu 1921

---

¹⁵ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 47.

¹⁶ Srov. KVAČEK, R. *První světová válka a česká otázka*, s. 110.

¹⁷ Srov. *150 let Sokola Pražského 1862-2012*, s. 23.

schválil výbor ČOS zakoupení Michnova paláce od města Prahy pro vybudování Tyršova domu.¹⁸ Ten pak v roce 1925 slavnostně otvíral sám prezident T. G. Masaryk, jenž byl až do konce života aktivním sokolem stejně jako všechny jeho děti a kdykoliv mohl, tak se zúčastňoval sokolských akcí a sletů.

„Náš slet musí především ukázat světu, že jsme národem mravným a že naše sokolské úsilí o tělesnou zdatnost je vlastně základnou pro zdatnost mravní. Neboť, to, co je mravné, je spravedlivé a jenom věc spravedlivá přečká i nejtěžší doby.“¹⁹

V roce 1932 se moci v Německu chopila Národně socialistická německá dělnická strana a její působnost pronikala i do tehdejšího Československa. Vliv fašismu rostl nejen ve společnosti, ale také v Sokole. Desátý všesokolský slet konaný v roce 1938 fašismus jasně odmítl a svou sletovou skladbou prostných s názvem „Přísaha republiky“ demonstroval svou ochotu a připravenost bránit demokracii a samostatnost své vlasti. Nebezpečí fašismu vyvolalo potřebu obnovy branných cvičení v sokolských jednotách. V roce 1933 byla obnovena tradice náhlých srazů, které měly prověřit organizační stránku sokolské připravenosti k obraně státu.

Pod tlakem Německa západní mocnosti schválili 29. 9. 1938 Mnichovskou dohodu a postoupení československého tj. sudetoněmeckého území Německu a 16. 3. 1939 vznikl protektorát Čechy a Morava. Sokol jako organizace byl 8. 10. 1941 rozpuštěn a jeho majetek byl zabaven.

Pokud bych se ještě vrátila k úspěchům Sokola, jehož dosáhl v meziválečných letech, pak bych zdůraznila získání první olympijské medaile ve šplhu na laně, kterou získal sokol – gymnasta Bedřich Šupčík na letních olympijských hrách v roce 1924 v Paříži.

Působení Sokola v meziválečném období lze rozdělit do dvou časových úseků. Ve dvacátých letech mohl činit dojem elitářství, což možná bylo dáno přítomností inteligence ve vedení Sokola, jasným vystupováním coby ochránce národních hodnot,

---

¹⁸ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 51.

¹⁹ MASARYK, J. *Mezinárodní význam všesokolských sletů*, s. 16.

morálky a pořádku. Ve třicátých letech dochází k faktickému ohrožení mladé republiky, aktivizaci členů a následují činy, které vyjdou najevo v průběhu druhé světové války.

1.3 Sokol po druhé světové válce

Sokolové se téměř okamžitě po brutálním rozpuštění organizace, kdy bylo 8. 10. 1941 při zásahu zastupujícího říšského protektora R. Heydricha s názvem „Akce Sokol“ zatčeno na pět tisíc činovníků Sokola i zbylé předsednictvo ČOS, pustili do předem připravené organizace odporu proti německým okupantům. Sokolský odboj byl soustředěn v odbojové skupině Obec sokolská v odboji (OSVO) známá pod jménem „Jindra“. Tato skupina pomáhala parašutistickým skupinám, které na území Protektorátu připravovaly zpravodajskou síť a mimo jiné spolupracovala při přípravě atentátu na Heydricha.²⁰

Celkový počet sokolských obětí v II. odboji je přes dvanáct tisíc, těch, kteří byli odvezeni do koncentračních táborů. Z nich 1212 bylo popraveno a 2178 umučeno. Další část sokolů ilegálně opustila protektorát a neváhala položit své životy na frontách druhé světové války.²¹

Ihned po skončení druhé světové války započali sokolové spontánně obnovu Sokola. *„Toto období ve vývoji československé tělesné kultury je charakterizováno především hledáním a častým měněním organizační struktury, prosazováním často odlišných názorů a postojů jednotlivých tělovýchovných a sportovních organizací, politickými střety a následným podřízením československé tělesné kultury politice a ideologii KSČ a v globálu politice SSSR.“*²²

V roce 1945 vzniká celostátní Ústřední národní tělovýchovný výbor, jenž usiloval o sjednocení veškerého tělovýchovného a sportovního hnutí. Sokol se sjednocení v zásadě

---

²⁰ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 72-78.

²¹ Srov. *150 let Sokola Pražského 1862-2012*, s. 29.

²² KÖSL, J., ŠTUMBAUER, J., WAIC, P. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*, s. 140.

nebránil pod podmínkou, že členství bude dobrovolné a základem sjednocené tělovýchovy bude idea sokolská. Komunistická strana však usilovala o snadnější ovládnutí nyní centralizované tělovýchovné organizace.

Je třeba též zmínit negativní dopady na členy Sokola po návratu z bojů v zahraničí či koncentračních táborů. Mnohdy byli vedoucí odbojů obviněni z kolaborace a pronásledováni komunistickou mocí místo aby byla oceněna jejich aktivní snaha při odporu proti okupantům.

Po únoru 1948, kdy se k moci v ČSR dostala jednoznačně komunistická strana, bylo jasné, že vývoj naší země se nebude ubírat směrem k demokracii. Ještě téhož roku se konal jedenáctý všesokolský slet s jedinečnou skladbou prostných mužů s názvem „Věrní zůstaneme“, jenž měl vzpomenout sokolů umučených za války. Tento slet byl na dlouho dobu poslední. 12. 12. 1952 byl Sokol definitivně zrušen.

Přesto však mnozí sokolští činitelé, cvičitelé, vzdělavatelé i řadoví členové věřili, že Sokol bude, jako již vícekrát v minulosti, znovu obnoven. K naději na obnovu došlo v roce 1968, kdy dochází ke krizi komunistického režimu. V rámci „socialismu s lidskou tváří“ vyhlášený Alexandrem Dubčekem zasedá Přípravný výbor Sokola, který měl jednat se zástupci Československého svazu tělesné výchovy a sportu. Ten však jednání o osamostatnění Sokola odmítl z důvodu obav o ztrátu dominantního postavení a po vyhlášení „normalizace“ byla snaha činovníků Sokola tvrdě ztrestána. Sokol se opět stáhl.

K definitivní obnově Sokola došlo na podzim roku 1989. Dne 7. 1. 1990 proběhl na pražském Výstavišti první sjezd obnovené Československé obce sokolské, kde byly přijaty nové stanovy úředně schválené dne 21. 2. 1990. Po čtyřicetileté přestávce je zřejmé, že novodobý Sokol bude zcela jiný než Sokol před rokem 1948. Je to dáno jednak generační výměnou, jednak tím, že sokolové, kteří se snažili dále působit na mládež v československé tělovýchově se logicky dostávali do rozporu se sokoly, kteří byli nuceni emigrovat. Po obnově v roce 1989 trvalo nějaký čas, než se Sokol jako organizace ustálil ať už po stránce materiální, personální či ideologické.

1.4 Sokol v zahraničí

Organizaci Sokol vnímá podvědomě naše veřejnost jako český fenomén, což není pravda. První česká sokolská jednota založená mimo naše hranice byla 3. 3 1867 ve Vídni tzv. „Viedeňský Sokol“ a další následovaly.

České a později československé sokolstvo v zahraničí vznikalo zakládáním sokolských jednot českými a slovenskými emigranty v různých zemích. V roce 1920 bylo usneseno založit Sokolskou župu Zahraničních jednot v Praze. Sokolské jednoty v zahraničí byly středisky krajanského života. Udržovala se v nich národní tradice, kultura, společenský život, jazyk, zájem o vlast rodičů, oslava státní svátků, divadelní představení. Sokolské spolky v zahraničí měly velkou zásluhu na udržení národní pospolitosti.

Prezident T. G. Masaryk tento vliv po první světové válce zhodnotil takto: „*Podceňoval jsem zahraniční činnost sokolstva, ale za pobytu v cizině v době války jsem poznal, že mnohdy jediné, co se o nás vědělo, bylo, že jest u nás sokolstvo, jež pořádá slety.*“²³

V roce 1940 po obsazení českých zemí německými vojsky a vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava přestala Zahraniční župa existovat. Nepříznivý vývoj v českých zemích vedl část sokolů k emigraci. Většina uprchlíků končila v uprchlických táborech. Zde však sokolové nezaháleli a pořádali přednášky, schůze a výlety do přírody. K soustavnějšímu organizování zahraniční sokolské činnosti došlo s příchodem dr. Antonína Hřebíka v roce 1948. V Itálii v táboře Bagnoli téhož roku založili Jaromír Dočkal a František Herman první sokolskou exilovou jednotu.

Sokolská idea zůstává zachována i v zahraničí. Sokol nikdy nebyl jen tělocvičnou organizací, ale v duchu Tyršových ideálů vychovával národ a své členy především k demokracii, snášenlivosti a vlastenectví.²⁴

---

²³ WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 141.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 145.

Sokol dále působil v uprchlických táborech v Německu, v Americe po druhé světové válce. V roce 1994 byl zřízen Světový svaz sokolstva se sídlem v Tyršově domě, který v současnosti působí v patnácti zemích světa.²⁵

---

²⁵ Světový svaz sokolstva. *Základní informace*. [online]. Sokol.eu, 2016. [cit. 2019-12-26]. Dostupné na: <http://world-sokol.eu/zakladni-informace/>

2 Členská základna Sokola

V této kapitole objasňuji účel a poslání dnešního Sokola, srovnávám v zásadních bodech strukturu uspořádání podoby Sokola do roku 1948 a popisuji strukturu organizace dnešního Sokola. Dále vysvětluji fungování konkrétní tělocvičné jednoty Sokol Kampa.

2.1 Česká obec sokolská

Vztah Sokola ke sportu byl zpočátku ambivalentní – někteří ho odmítali, protože se příliš orientoval na výkon jednotlivce a chybějící prezentaci vlastenectví, jiní v něm naopak viděli možnost, jak do Sokola přitáhnout mládež – cvičící dorost. Stanovy České obce sokolské dále ČOS byly přijaty 1. sjezdem Československé obce sokolské a schválené dne 21. února 1990, poslední aktuální změnou bylo usnesení 11. sjezdu ČOS 26. června 2016.²⁶

Novodobý Sokol (rozuměj Sokol po roce 1989) v zásadě navazuje na myšlenky Tyrše a Fügnera, jež jsou založeny na zásadách svobody, demokracie, rovnosti a spravedlnosti pro všechny. Jan Waldauf, jenž shrnuje sokolské zásady vyznávané do roku 1947, uvádí, že příslušnost k Sokolu je zavazující pro všechny jeho členy a vyžaduje seznámení se s jeho idejemi a od svých členů se očekává respektování jeho zásad i v každodenním životě.²⁷

Podle Stanov ČOS je Česká obec sokolská dobrovolný, nezávislý a nepolitický spolek, sdružující své členy a členky bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdílů. Podle občanského zákoníku jde o právnickou osobu zapsanou ve spolkovém rejstříku.²⁸

---

²⁶ Stanovy České obce sokolské (úplné znění).[online]. Sokol.eu, 2016. [cit. 2020-01-04]. Dostupné na: <https://www.sokol.eu/priloha/10055/stanovy-cos-schvalene-11-sjezdem-cos.pdf>

²⁷ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 21.

²⁸ Srov. *Stanovy ČOS*, Článek 1, bod 4.

Ve Stanovách ČOS je také definován účel, cíl spolku a činnost. „ČOS byla založena ve veřejném zájmu, jejím účelem a cílem je zvyšovat tělesnou zdatnost svých členů, organizovat a vykonávat tělovýchovnou, sportovní, kulturní a společenskou činnost, podporovat rozvoj osobnosti a vychovávat k čestnému jednání v životě soukromém i veřejném, k národnostní, rasové a náboženské snášenlivosti, k demokracii, svobodě a humanismu, k osobní skromnosti a sebekázi, k lásce k rodné zemi a úctě k duchovnímu dědictví našeho národa, přičemž vychází z odkazu Miroslava Tyrše a Jindřicha Fügnera. Sokol je nejstarší tělovýchovnou organizací založenou 16. února 1862.“²⁹

Hlavní činností ČOS je prostřednictvím tělesné výchovy a sportu, společenské a kulturní činnosti přispívat ke zvyšování fyzické, společenské kulturní a duchovní úrovně svých členů, vychovávat k demokracii, mravnosti a občanské odpovědnosti.

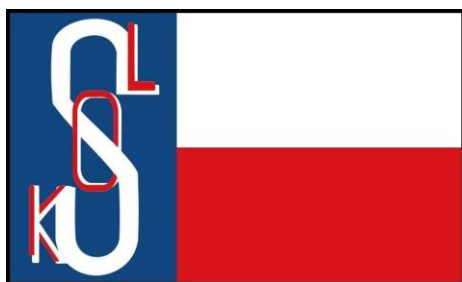
Základními symboly ČOS jsou znak a logo Sokol. Dalšími symboly jsou pak vlajka ČOS, prapory, sokolský kroj a odznak „Na stráž!“. Sokolský pozdrav si prošel svým vývojem. V historii Sokola jich bylo několik. Tyrš hned od vzniku Sokola užíval množství citátů a povzbuzujících hesel. Zde uvedu jen vybrané příklady:

- Jedinec nic, celek vše!
- Ni zisk, ni slávu!
- Tužme se!
- Jen ruchem žijeme!
- Silou lví, vzletem sokolím
- V zdravém těle zdravý duch!
- Vzhůru na svou stráž!
- Za národ, drahou vlast

V současné době je sokolským pozdravem ustanoveno „Nazdar!“. Mezi další symboliku se počítá též tykání a oslovení „sestro“, „bratře“.

---

²⁹ Stanovy ČOS, Článek 2, bod 1.

Obrázek 5 Vlajka

Obrázek 6 Odznak

Členové ČOS mají svá práva a povinnosti vyplývající ze stanov ČOS, kterými jsou povinni se řídit. Mohou se účastnit cvičení i akcí pořádaných ČOS, disponují volebním právem, mohou používat symboly ČOS, nosit sokolský kroj atd. Podle článku pět Stanov jsou členové ČOS povinni jednat vždy v duchu sokolských idejí, zásad mravní čistoty a zásad fair play. Dále nemají poškozovat svým jednáním dobrou pověst sokolského hnutí, ale naopak svou činností přispívat k jeho rozvoji i k rozvoji demokratické společnosti. Mezi další povinnosti členů patří povinnost řádně hradit členské příspěvky, chránit životní prostředí, chránit majetek jednot atd.³⁰

K mému cíli práce se vztahuje možné zachycení vývoje hodnot v sokolské organizaci, proto bych provedla srovnání stanov sokolstva, jimiž se řídili Sokolové do roku 1948 a nynějšími platnými stanovami z roku 1990 ve znění pozdějších změn a doplňků, jež se v některých bodech liší. Zde uvádím pouze vybrané změny:³¹

1. ČOS byla spolkem žup, župy byly spolkem jednot, jednoty spolkem jednotlivců.

---

³⁰ Srov. *Stanovy ČOS*, Článek 5, bod 1-3.

³¹ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*, s. 27.

Členy Sokola jsou nyní všichni jeho příslušníci bez ohledu na jejich věk nebo národnost.

2. Podmínkou členství byl dovršený věk 18 let a národnost česká, slovenská, nebo jiná slovanská. O přijímání členů jiné národnosti rozhodoval výbor jednoty.

U nezletilých musí být nyní na přihlášce do Sokola písemný souhlas zákonného zástupce. Nezletilost členů není ve stanovách definována. Je možno vzít do úvahy, zda tato jistá shovívavost ze strany vedení Sokola, není jednou z příčin současné malé hrdosti mladých členů na to, že patří mezi sokoly.

3. Členy Sokola byli muži a ženy nejméně osmnáctiletí.

Od nových členů se nyní nevyžaduje zkušební doba, ani členský slib, který je dobrovolný. Je třeba zvážit, zda nízké požadavky na vstup do Sokola nevedou také k tomu, že členství v Sokole není vnímáno jako něco výjimečného, čeho je třeba si vážit a cenit si toho.

4. Řádným členem Sokola se mohl stát přihlášený po zkušební době, v níž musel splnit povinnosti stanovené ústředím a po složení členského slibu. Čestné členství v Sokole nebylo možné.

Čestné členství ČOS je nyní ve výjimečných případech možné.

Z výše uvedeného je patrné, že dnešní Sokol musel reagovat na požadavky současné doby. Zohlednil též historickou zkušenost národa z povinného členství v organizaci. Dnes je přijetí nového člena volnější, nepodmíněné slibem, nezletilost členů není definována. Členem Sokola může být kdokoliv, kdo projeví zájem a je výborem tělocvičné jednoty Sokola přijat.

2.2 Organizační struktura ČOS

Zařazením této podkapitoly práce chci podtrhnout souvislost s cílem své diplomové práce. Sokolské hodnoty jsou formovány v Sokolu jako organizaci, především vzdělavatelský odbor má za úkol dále přenášet a šířit tyto hodnoty mezi své členstvo a pokud možno ještě přesáhnout hranice organizace.

Česká obec sokolská je dobrovolný spolek, jehož organizace je rozčleněna do tří úrovní řízení. Hlavním spolkem je ČOS a jejími pobočnými spolky jsou sokolské župy dále segmentované na tělocvičné jednoty Sokol. ČOS je nejvyšším celkem a zřizovatelem a ve smyslu občanského zákoníku jsou župy i jednoty právními osobami. ČOS je zřizovatelem tělocvičných jednot a sokolských žup. Základním dokumentem ČOS jsou její Stanovy, které jsou pro všechny organizační stupně ČOS a členy závazné. Jedná se tedy o organizaci, která je územně členěna jak ve vertikální, tak v horizontální rovině.³²

Tělocvičná jednotka (dále T. J.) je základní organizační jednotkou ČOS. Hlavními orgány jednoty jsou valná hromada jednoty (nejvyšší orgán jednoty), výbor jednoty, kontrolní komise. T. J. vzniká dnem rozhodnutí předsednictva ČOS o přijetí a registraci ve spolkovém rejstříku. T. J. má vlastní majetek. Vlastní činnost je organizována v odborech všestrannosti, odborech sportu, vzdělavatelském sboru, oddílech a komisích případně dalších útvarech jednoty. Na schůzi valné hromady je rozhodováno o počtu členů výboru, je volen starosta, místopředseda a jednatel jednoty, další členové výboru, náčelnice, náčelník, vzdělavatel a předseda odboru sportu.³³

Nadřazeným orgánem tělocvičné jednoty je sokolská župa. V České republice je v současnosti 42 sokolských žup. Sokolské župy leží na území jednoho kraje, což je dáno historicky i místopisně. Tělocvičné jednoty Sokola jsou sdruženy v župě, která leží na území stejného kraje. Např. T. J. Sokol Kampa je součástí Sokolské župy Podbělohorské (viz. Příloha I a II). Základní orgány župy jsou podobné jako u

---

³² Srov. SLEPIČKOVÁ, I. *Sportovní organizace*, s. 47.

³³ Srov. *Stanovy ČOS*, Článek 7, bod 1-12.

tělocvičné jednoty. Valná hromada župy, Předsednictvo župy, které vykonává operativní řízení a Kontrolní komise župy, která provádí kontroly a řeší případné spory. Župa vykonává spojovací, kontrolní a řídicí funkci mezi ústředními orgány ČOS a tělocvičnými jednotami. Odborné programové útvary župy jsou reprezentovány odborem všestrannosti, odborem sportu a vzdělavatelským odborem.

Nadřízeným orgánem župy je Česká obec sokolská (dále ČOS). Ústředními orgány ČOS jsou Sjezd ČOS, Výbor ČOS, Předsednictvo ČOS, Kontrolní komise ČOS a Rozhodčí komise ČOS.

Sjezd ČOS je nejvyšším orgánem ČOS, který se koná jednou za tři roky. Usnesení sjezdů jsou závazná pro všechny členy a orgány na všech organizačních stupních ČOS.

Výbor ČOS rozhoduje v období mezi sjezdy o všech věcech, které nejsou projednány na sjezdu, zasedá dvakrát do roka. Jeho rozhodnutí jsou závazná pro všechny organizační jednotky ČOS i pro předsednictvo ČOS. Výbor ČOS směřuje činnost žup, rozhoduje o územním uspořádání žup, svolává sjezd ČOS, schvaluje zásadní materiály (rozpočet, výsledky hospodaření apod.)

Předsednictvo ČOS, statutární orgán ČOS, ve své činnosti zajišťuje plnění usnesení Sjezdu ČOS a Výboru ČOS, řídí činnost ČOS v období mezi sjezdy, rozhoduje např. o všech věcech, které nejsou podle stanov ČOS vyhrazeny jinému orgánu, atd.

Kontrolní komise ČOS je nezávislý orgán, kontrolují pobočné spolky, zda prostředky, jim poskytnuté, splňují podmínky veřejné prospěšnosti, atd.

Rozhodčí komise ČOS je nezávislý orgán rozhodující sporty mezi organizačními stupni ČOS a jednotlivými členy, župami, jednotami.³⁴

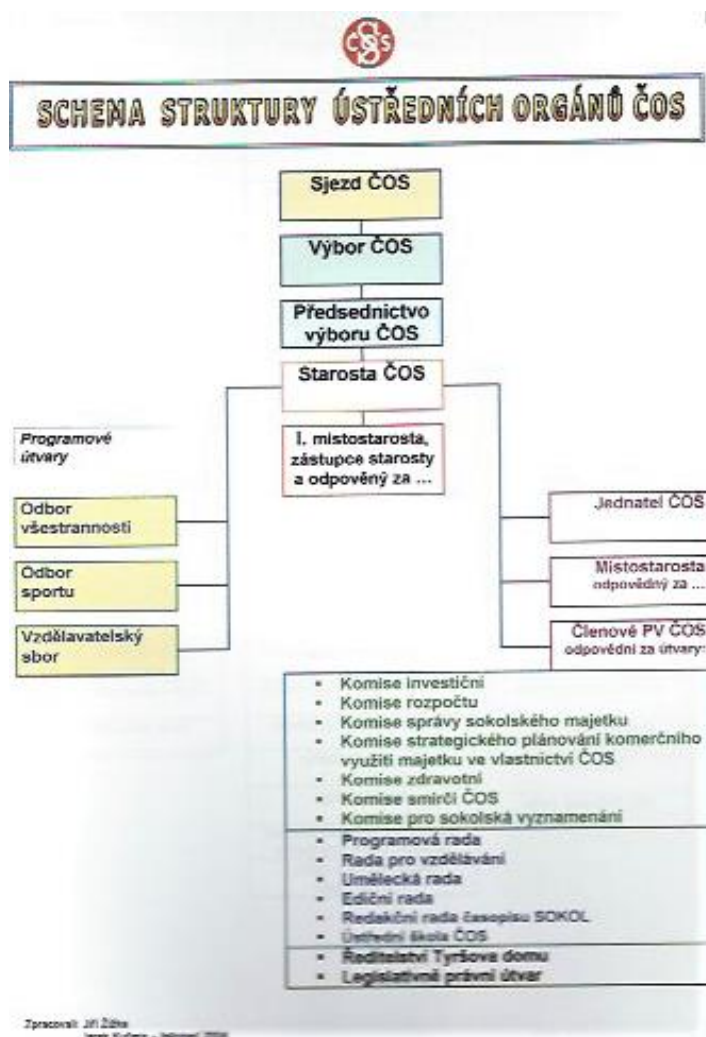
Činnost všech orgánů ČOS může být zajišťována dobrovolnými i placenými pracovníky. Všichni trenéři, cvičitelé, vzdělavatelé a ostatní činovníci působících ve svých oddílech, odborech, sborech apod. však musí ve svých řádech, spolkových

---

³⁴ Srov. *Stanovy ČOS*, Článek 8-15.

normách, předpisech a rozhodnutích vycházet ze stanov ČOS, které jsou pro ně závazné.

Ústředí ČOS se dále dělí na programové útvary, což jsou Odbor všestrannosti, Odbor sportu a Vzdělávací sbor.

Obrázek 7 Schéma struktury ústředních orgánů ČOS Zdroj: Žižka, 2005

Odbor všestrannosti

V tomto odboru je sport vnímán především jako radost z pohybu či setkávání s přáteli. Cvičenci zde cvičí pro zdraví, upevnění kondice. Členům nejde o dosažení špičkového sportovního výkonu. Jeho náplní je návrat k cvičení podle M. Tyrše, které je

určeno běžným lidem bez ambicí stát se vrcholovým sportovcem. Cílem cvičení pro všechny je rozvoj koordinace, rychlosti, síly, obratnosti, kompenzaci jednostranného zatížení. Cvičení se účastní i méně nadaní jedinci, včetně tělesně či duševně oslabených. Učí cvičence vítězit i prohrávat, nevzdávat se při neúspěchu a nebát se. Sokolský tělocvik se nesnaží jen o tělesnou zdatnost a odolnost, ale též kázní a pravidelnou námahou utužuje vůli a charakter cvičenců. Společnými veřejnými vystoupeními pak vychovává ke skutečnému bratrství a sesterství.³⁵ Cvičební program v oddílech všestrannosti je různorodý a pestrý. Součástí cvičebního programu jsou základy sportovní a moderní gymnastiky, pohybová výchova, rytmická gymnastika, zdravotní gymnastika, míčové hry, netradiční hry, pobyt v přírodě a turistika apod.³⁶

Cvičenci jsou rozděleni podle věkových kategorií zahrnující cvičení s předškoláky až po cvičení seniorů. Řízení metodické činnosti je v T. J., župách a odborech všestrannosti v zásadě podobné. Řízení je vedeno sborem náčelníků a náčelnic ČOS, náčelnictvem mužů a žen, cvičitelskými sbory a komisí náčelnictva. Při řízení je nutné přihlídnout k místním podmínkám, tzn. počet jednot s odbory všestrannosti působící v konkrétní župě. V odboru všestrannosti jsou přibližně dvě třetiny cvičenců – Sokolů.

Odbor sportu ČOS

Odbor sportu vznikl jako reakce na požadavek dnešní doby po zařazení nových moderních sportů do Sokola. Zpočátku naráželi na odpor předchozí generace sokolských cvičitelů, kterým byla vlastní myšlenka cvičení pro radost nikoliv pro vrcholový výkon. V současné době je v ČOS evidováno 1231 sportovních oddílů různých výkonnostních úrovní ve více než osmdesáti sportovních odvětvích. A to jak v populárních sportech jako jsou fotbal, basketbal, volejbal, judo apod. tak i v dosud nepřiliš známých jako jsou závody psích spřežení, korfbal, trampolíny apod.

---

³⁵ Srov. FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*, s. 27.

³⁶ Sokol.eu, 2016. [cit. 2020-01-05]. Dostupné na: <https://www.sokol.eu/obsah/5359/sport-pro-vsechny>

Vrcholoví sokolští sportovci reprezentují naši republiku nejen na velkých mezinárodních soutěžích, ale i na Olympijských hrách. Odbor sportu ČOS rozděluje sportovní odvětví do skupin pro mládež a dospělé, dále dle povahy sportu – kolektivní, individuální. Ve sportovních oddílech je soustředěna přibližně jedna třetina všech cvičenců – Sokolů.³⁷

Vzdělavatelský sbor ČOS

Vzdělavatelský sbor má na starost činnost kulturní, společenské a vzdělávací. Jde tedy o netělovýchovnou složku Sokola. Úkolem vzdělavatelského sboru je příprava metodického materiálu zaměřeného na šíření sokolských idejí a etiky skrze pořádání společenských setkání (šibřinky, sletový průvod), přednášek o Sokole, zájezdů.

Činnost nejmenšího programového útvaru ČOS je rozdělena podle působnosti jednotlivých komisí na kulturní, společenskou, výchovnou a historickou. Kulturní sekci reprezentují divadelní, loutkové, folklorní, hudební, pěvecké soubory, které pomáhají udržovat kulturu a společenský život i v menších městech a vesnicích.

Vzdělavatelský sbor je složen z volených vzdělavatelů sokolských žup, kteří volí vzdělavatele ČOS a předsednictvo vzdělavatelského odboru ČOS. Dále sbor vydává časopis „Sokolský vzdělavatel“, který je určen především vzdělavatelům žup a jednot. Sokol si klade jako hlavní cíl získání a udržení si statusu veřejné prospěšnosti, tedy svou vlastní činností usiluje o dosahování obecného blaha a své jmění využívá hospodárně k veřejně prospěšnému účelu. Domnívám se, že dosahování obecného blaha dochází mimo jiné skrze šíření členských hodnot (viz kapitola 3), které však vlivem organizační struktury Sokola končí u vzdělavatelů, ti by je ale měli dále předávat směrem k členské základně. Považuji za nedostatečné, že časopis „Sokolský vzdělavatel“, jenž vychází čtyřikrát ročně, se dostává jen k rukám vzdělavatelů a méně pak k jednotlivým členům Sokola.

---

³⁷ Sokol.eu, 2016. [cit. 2020-01-05]. Dostupné na: <https://www.sokol.eu/obsah/25/odbor-sportu-cos>

Myslím si, že je nutné podotknout, že členství v Sokole podporuje nejen fyzický a mravní, ale též duchovní a kulturní rozvoj člověka a to je jeden z kladů, kterým Sokol disponuje. Nabízí tak možnost trávení volného času, jak tělesným pohybem, tak duševní činností a to všem věkovým kategoriím, včetně tělesně oslabeným.³⁸

Ústřední škola ČOS

Ústřední škola ČOS je zřízena Českou obcí sokolskou jako její vzdělávací a školicí útvar. Uskutečňuje tak vzdělávací, pedagogickou, organizační, výzkumnou a konzultační činnost v problematice tělesné výchovy a sportu. Sídlí v Tyršově domě na Újezdu v Praze a zajišťuje školení, doškolování, semináře pro členy ČOS i jiné spolky a organizace. Já sama jsem pod hlavičkou Ústřední školy ČOS absolvovala školení trenérů III. třídy ve skocích na trampolíně. Ústřední škola ČOS má na základě pověření MŠMT ČR oprávnění k vydávání dokladů o získané kvalifikaci, které mají celostátní platnost.³⁹

T. J. Sokol Kampa

V této kapitole se věnuji fungování tělocvičné jednoty Sokol Kampa, kde ve sportovním oddílu trampolín budu provádět dotazníkové šetření. T. J. Sokol Kampa je jednou z dvaceti tělocvičných jednot župy Podbělohorské založené roku 1890. Sídlí v Tyršově domě na Újezdě 450/40, Praha - Malá Strana, 118 01.

V roce 2019 bylo zapsáno v Podbělohorské župě celkem 33 sportovních oddílů z celkového počtu 1 231 oddílů působících v České obci sokolské. Zároveň bylo registrováno v Podbělohorské župě 1 864 členů sportovních oddílů z celkového počtu 54 729 členů sportovních oddílů ČOS. Nemyslím si však, že Sokol je pouze centrem

---

³⁸ Sokol.eu, 2016. [cit. 2020-01-05]. Dostupné na: <https://www.sokol.eu/obsah/31/vzdelavatelicky-odbor-cos>

³⁹ Sokol.eu, 2016. [cit. 2020-01-05]. Dostupné na: <https://www.sokol.eu/obsah/233/o-ustredni-skole>

sportovních oddílů zaměřených především na výkon, ale je tu pro všechny i ty méně sportovně zdatné. I když je výzkum prováděn pouze u oddílu trampolín, pro úplnost uvádím všechny sekce, které v T. J. Sokol Kampa pracují.

V T. J. Sokol Kampa působily v roce 2019 celkem tři oddíly všestrannosti:

- Oddíl karate T. J. Sokol Kampa (počet členů nezjištěn)
- Oddíl šermu T. J. Sokol Kampa (počet členů nezjištěn)
- Cvičeníčko pro nejmenší T. J. Sokol Kampa (počet členů nezjištěn)

tři oddíly sportovní:

- Oddíl sportovní gymnastiky T. J. Sokol Kampa (168 členů),
- Oddíl trampolín T. J. Sokol Kampa (385 členů)
- Oddíl rokenrolu T. J. Sokol Kampa (12 členů).

Všechny tři oddíly všestrannosti trénují v Tyršově domě spolu s jedním ze sportovních oddílů trampolín. Oddíl sportovní gymnastiky trénuje v T. J. Sokol Žižkov II, oddíl rokenrolu trénuje v T. J. Sokol Pražský. Všechny oddíly spolupracují, k předávání hodnot dochází implicitně například při vzájemném setkávání na sokolských akcích např. Noci Sokoloven.

Ve vzdělavatelském odboru T. J. Sokola Kampa dále působí Divadelní spolek pod Petřínem, pěvecká swingová a hudební formace spolek Modrá Synkopa. Dále pak Vycpálkovci, soubor písní a tanců Josefa Vycpálka mající na programu nejen lidové, ale především skladby klasického sborového repertoáru včetně duchovních skladeb. Působení tohoto spolku zde uvádím jako příklad předávání hodnot, které se odehrává nejen ve sportovním prostředí, ale také v prostoru kulturním potažmo hudebním.

Tělocvičná jednota Sokola Kampa je organizačně členěna tak, jak jsem již popsala výše. Jednota je právním subjektem, má vlastní majetek. Činnost jednoty se organizuje v odborech všestrannosti, odborech sportu, vzdělavatelském sboru a dalších útvarech jednoty. Tím, že T. J. Sokol Kampa sídlí v totožném objektu tj. v Tyršově domě stejně jako ústředí ČOS a Světový svaz sokolstva, tak spolupracuje ve své vzdělávací činnosti s Ústřední školou ČOS sídlící také zde.

Sportovní oddíl skoků na trampolíně začal působit v Tyršově domě od roku 2008, kdy reprezentanti začali závodit za T. J. Sokol Kampa. V čele oddílu stojí předsedkyně a místostarosta, v oddíle působí na třicet trenérů, provoz oddílu zajišťují další dva dobrovolníci. Oddíl je zaměřen jednak na výchovu závodníků, jednak je otevřen i dětem, které nemají sportovní ambice a chtějí se zaměřit na zlepšení koordinace, síly, rychlosti a obratnosti a mají tento sport hlavně pro radost. Tento oddíl pořádá celoroční kurzy pro širokou veřejnost bez věkového omezení. Dospělí členové tak mohou rozvíjet své dovednosti jako doplněk k jiné sportovní specializaci, nebo si jen skákat pro potěšení či skoky na trampolíně vnímají jako aktivní relaxaci ve volném čase v protíváze k jejich zaměstnání. Tréninky probíhají čtyřikrát týdně v největší tělocvičně T1 v Tyršově domě. Oddíl se též aktivně podílí na veřejných akcích Sokola. Každoročně se účastní Nocí sokoloven a v roce 2018 vystupoval na XVI. všesokolském sletu v rámci programu Sokol Gala, každoročně spolupřádá s Ústřední školou ČOS školicí kurzy pro trenéry trampolín apod.

3 Hodnoty ve společnosti

V úvodu této kapitoly definuji hodnoty z psychologického, sociologického, duchovního, ekonomického hlediska a pokusím se je zasadit do současného celospolečenského kontextu evropského myšlení. Dále pak specifikuji vybrané sokolské hodnoty uvedené ve stanovách České obce sokolské. V závěru této kapitoly objasním individuální hodnoty, které sleduji ve svém cíli práce.

Existuje velké množství definic a pohledů na pojem hodnota. V *Psychologickém slovníku* P. Hartla nalezneme následující definici hodnoty „*Názor na to, co je žádoucí, dobré, a co nežádoucí, zlé. Vlastnost, kterou jedinec přisuzuje určitému objektu, situaci, události nebo činnosti ve spojitosti s uspokojováním jeho potřeb a zájmů. Hodnoty se vytvářejí a postupně diferencují v procesu socializace. Hodnoty jsou součástí společenského vědomí.*“⁴⁰ Hodnoty lze dále klasifikovat. P. Cakirpaloglu vymezuje hodnotu z psychologického hlediska jako „*specifickou psychickou kategorii, která tvoří poměrně stabilní, trvalou strukturu osobnosti významnou pro individuální, sociální a historickou realizaci člověka.*“⁴¹ Cakirpaloglu klasifikuje hodnoty podle specifických kritérií, která jsou společná pro určitou skupinu hodnot:⁴²

1. Kdo je nositelem hodnot

Toto kritérium rozděluje hodnoty na individuální, skupinové a univerzální. Podle tohoto kritéria mají určitý vliv také historické, společensko – kulturní, skupinové a individuální okolnosti, které rozvíjejí lidskou přirozenost.

2. Původ hodnoty

---

⁴⁰ HARTL, P. *Psychologický slovník*, s. 63.

⁴¹ CAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*, s. 343.

⁴² Srov. Tamtéž, s. 357 – 358.

Podle zdroje vzniku lze rozlišovat hodnoty individuální a institucionální. Individuální hodnoty představují subjektivní kategorie, institucionální hodnoty mají povahu obecných norem a zavazujících pravidel chování.

3. Role hodnoty

G. Allport poukázal na význam vztahů mezi hodnotami – prostředky a hodnotami – cíli pro vytvoření nových hodnot jedince, které pak vedou k rozvoji vysoce personalizovaných vlastností já.

4. Pozice v hierarchii

Nejznámějším hierarchickým uspořádáním je Maslowova hierarchie potřeb. Níže postavené D-hodnoty jsou výsledkem tělesného nebo fyziologického nedostatku nebo přebytku. Jejich povaha je biologická, po vykonání vlastní funkce vyhasnou. B-hodnoty představují subjektivní tendence k růstu osobnosti. Nejvyšších hodnot včetně stavu sebeaktualizované osobnosti nelze definitivně dosáhnout, jejich význam tkví v realizaci celoživotního projektu, jehož smyslem je plnohodnotný život jedince prostřednictvím naplňování autentických potenciálů.

M. Nakonečný označuje hodnoty jako významná dobra. Smysluplnost lidského jednání je pak dle něj ztotožněno v konkrétních motivech nebo v konkrétních hodnotách.⁴³ Z hlediska sociální psychologie jsou hodnoty podle J. Výrosta „*objektivní přírodní a společenské jevy hmotné či duchovní povahy, které slouží k uchování a rozvoji základních vztahů mezi člověkem a společností, člověkem a přírodou, k uchování a rozvoji samotného lidského života.*“⁴⁴V. Spousta ve své stati pojednávající o krizi současné společnosti a přeměny hodnot vymezuje pojem hodnota následně: „*Hodnotou rozumíme vše, co zajišťuje existenci člověka v nejširším slova smyslu, co má pro nás*

---

⁴³ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*, s. 58.

⁴⁴ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*, s. 152-153.

nějakou cenu a co nám umožňuje uspokojovat naše potřeby, zájmy, cíle a ideály v oblasti vitální, sociální a duchovní.“⁴⁵

Nejvíce se ztotožňuji s pojetím hodnot G. W. Allporta, který označuje hodnoty jako cíle lidského jednání, ke kterým máme směřovat. „*Hodnoty vyjadřují to, co je pro jedince významné, co jedinec spojuje se smyslem svého života, co tvoří leitmotivy jeho jednání, co považuje za dobré. Mohou to být dobra (statky) materiální i nemateriální, abstraktní povahy, jako jsou například ideály náboženského, politického, sociálního a jiného druhu.*“⁴⁶

Smysluplností lidského života a potažmo otázkou hodnot se zabývá logoterapie. Jejím hlavním představitelem byl V. E. Frankl, jenž si svou teorii mohl ověřit v život ohrožujících podmínkách koncentračního tábora za II. světové války. Smysl životního bytí je v každém člověku, nemůže mu být dána z vnějšku, musí jej hledat.⁴⁷ Člověk ve své každodennosti usiluje o naplnění svého života smyslem. Franklův výrok: „*Kdo má k životu Proč, unese téměř každé Jak.*“ ukazuje na tři cesty, pomocí kterých člověk naplňuje svůj život smyslem:

- Realizace tvořivých hodnot – ty jsou obsaženy především v práci, kterou člověk vykonává pro společenství ostatních lidí.
- Realizace zážitkových hodnot – sem patří láska k druhému člověku. Náleží sem každé setkání s krásou (v přírodě, v uměleckých dílech).
- Realizace postojových hodnot. Frankl sem řadí postoje lidí v situacích, kdy nemají už žádnou možnost aktivní volby, jediné, co cítí je bolest. Právě v tom vidí příležitost k poslednímu duchovnímu výkonu, přetavení utrpení ve smysl, nalezení smyslu v situaci, která je beznadějná.⁴⁸

---

⁴⁵ SPOUSTA, V. *Krise současné společnosti a proměny hodnot na přelomu tisíciletí.* In *Pedagogika*, Praha: PFUK, roč. LVIII, 2008, s. 243.

⁴⁶ NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*, s. 146.

⁴⁷ Srov. FRANKL, V. E. *Ärztliche Seelsorge*, s. 76.

⁴⁸ Srov. MUCHOVÁ, L. *Morální výchova v nemorální společnosti?* s. 82.

Právě postoj, jaký zaujali Sokolové v obtížných životních situacích např. během 1. světové války či po 2. světové válce, jenž vycházel z hodnot, jim drahých, je to, co můžeme doceňovat a co může být pro nás vzorem i v dnešní době.

Hodnotami a krizí hodnot, jež uznává naše současná společnost, se zabývá L. Muchová. Ve své publikaci *Morální výchova v nemorální společnosti?* se zamýšlí nad krizí v dnešní evropské společnosti. Dochází ke krizi rodiny, kdy je rodina potažmo vstup do manželství málo podporován (finančně, společensky) českým státem, dochází k rozpadu širších rodin, okleštění na rodinu primární vlivem vysoké rozvodovosti zůstává často na výchovu jen jeden rodič s dítětem či dětmi sám. Děti se rodí do nesezdaných partnerských svazků, které pak jeden z partnerů snadněji opouští. Dochází ke krizi důvěry a lásky, rodina se zužuje na rodinu nukleární, která nenabízí tolik důvěry a lásky a zkušeností jako široká rodina. Celkově dochází k atomizování společnosti na jedince izolované a odkázané samy na sebe.⁴⁹

Další krize, která nás ohrožuje, je krize ekologická související s životním prostředím. Ekonom T. Sedláček udává hodnoty dobrého životního prostředí jako příklad pro morální krizi skrytou v ekonomii. Rozděluje lidské hodnoty na „hodnoty s cenou“, věci, které mají užitnou hodnotu a tudíž i cenu, existuje pro ně trh. A na „hodnoty bez ceny“ jako jsou přátelství, čisté ovzduší, které nemají svou cenu, protože pro ně neexistuje trh, nejsou volně směnitelné. Bránit hodnoty bez ceny, aby nepodlehly hodnotám s cenou, je podle něho úkolem morálky. Dobrá ekonomie nesmí být podle něj slepá vůči morálním hodnotám.⁵⁰

Dochází k ekonomické krizi, kdy materiální blahobyť vede ke konzumnímu způsobu života naplněných stresem a honbě za další uspokojováním stále narůstajících potřeb.

---

⁴⁹ Srov. MUCHOVÁ, L. *Morální výchova v nemorální společnosti?* s. 7-15.

⁵⁰ Srov. SEDLÁČEK, T. *Ekonomie dobra a zla. Po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi.* Oxfordské rozšířené vydání. Praha: 65. pole, 2012, s. 335. In MUCHOVÁ, L. *Morální výchova v nemorální společnosti?* s. 11.

Krise navazující je dle L. Muchové krize sociálního státu, kdy stát dostatečně nezabezpečuje sociální jistotu svých občanů. Spojit se a postupovat společně, ne pouze ve vlastním zájmu, ale v zájmu i všech ostatních klade velký nárok na vlastní poctivost, zodpovědnost, nezištnost a solidaritu.⁵¹

Spolu s krizí rodiny, potažmo společnosti, souvisí jakési neukotvení jednotlivců, samotných rodičů v hodnotách duchovních. To se pak přenáší i na jejich děti, které se vztahují k náhražkám. Místo duchovních hodnot prožívají realitu virtuální na sociálních sítích, v kyberprostoru, dochází až k tzv. „digitální demenci“.⁵² Na základě celospolečenského diskurzu je možno uvažovat o souvislosti s výše uvedeným ve spojitosti s horší životosprávou, částečně chemicky upravené potraviny mají určitý vliv na pozornost dětí, potenci mladých mužů a žen, apod. celkově se zvyšuje množství civilizačních onemocnění.

Proto se domnívám, že vztahování se k hodnotám, které hlásá a udržuje v povědomí širší veřejnosti Česká obec sokolská, přispívá ke stabilitě společnosti, k duchovnímu ukotvení těch, kteří hledají autoritu, o kterou by se dnes mohli opřít.

3.1 Vybrané sokolské hodnoty

Již v samotných stanovách České obce sokolské jsou zdůrazněny hodnoty, které tělocvičná jednota vyznává. Jsou to demokratičnost, mravnost, občanská odpovědnost, svoboda, humanismus, osobní skromnost, sebekázeň, snášenlivost (tolerance), čestnost, láska k rodné zemi, vlastenectví, úcta k duchovnímu dědictví našeho národa, sokolským tradicím a ideálům.⁵³

---

⁵¹ Srov. KELLER, J. *Tři sociální světy. Sociální struktura postindustriální společnosti*. Praha: Slon, 2010, s. 191-199. In MUCHOVÁ, L. *Morální výchova v nemorální společnosti?* s. 19.

⁵² Srov. LESENKOVÁ, Eva. „Knihu nenahradí nic...“ říká profesorka Helena Haškovcová. *Lékařská knihovna* [online]. 2019, roč. 24, č. 3-4 [cit. 18. 03. 2020]. Dostupné z: <https://casopis.nlk.cz/2019-24-3-4/knihu-nenahradi-nic-rika-profesorka-helena-haskovcova/>.

⁵³ Srov. *Stanovy ČOS*, Článek 2, bod 1-3.

Jak jsem již naznačila v první kapitole objasňující vznik a rozvoj Sokola promítá M. Tyrš sokolské zásady do zachování tří zdatností a to tělesné, duševní a mravní. Přičemž zdatnost tělesnou nevnímá jako nejdůležitější sokolskou vlastnost... *“ I ti bratři a sestry, jimž osud nepopřál vloh k cvikům vrcholovým, nebo které postihl i tělesnou vadou, mohou býti dobrými Sokoly. ”*⁵⁴ Podobně je tomu i se zdatností duševní. Pokud by měla být duševní zdatnost nejdůležitější ctností, pak by nejlepším Sokolem byl učenec, který by však povahově neobstál v žádné vážnější situaci. Z toho vyplývá, že nejdůležitější sokolskou vlastností je zdravotnost mravní. Sokolský život, v tomto kontextu aktivní účast na dění v sokolské obci, je to, co činí Sokola skutečně Sokolem.⁵⁵

Další hodnotou, ke které se hlásí i dnešní Sokol, i když v modernější podobě je bratrství. Podle M. Tyrše má každý právo, aby se cítil volným v bratrském kruhu, ve spolku, jež lad a slušnost určují. *„...na cvičišti jsou všichni bratry, však pokud vyučování trvá, budiž cvičitel bratrem starším, ne snad vypínavým, ale rozumnějším. Bratrství nezáleží v tom neviděti vad, ale vytknouti je způsobem bratrským. ”*⁵⁶

M. Tyrš ve své stati *Náš úkol, směr a cíl* apeluje na to, aby se sokol se svým druhem podělil o novinky, nové poznatky to patří celé věci sokolské a stejný nárok na to mají veškeré jednoty bratrské. *„Snaha po rozvoji se nemůže pokládati za dovršenou, dokud se každý Čech též sokolem nestal. ”*⁵⁷ Zde vnímám upřímnou snahu po tom, aby jeden každý z českého národa se stal tím nejlepším člověkem v pravém smyslu tohoto slova. Domnívám se, že dnes se otevřeně k příslušnosti k českému národu málokdo hlásí, hrdí jsme pouze při velkých např. sportovních vítězství. Avšak v každodenním životě je tato přirozená hrdost na svůj národ poněkud upozaděna.

Láska k národu se musí projevat především skutky, nikoliv pouhými slovy. Obětavá a nezištná práce pro národ je přední sokolskou povinností a výraz opravdového vlastenectví. Tento projev nezištnosti se v dnešním Sokole promítá do dobrovolné činnosti nejen v trénování a cvičení, ale též při pořádání různých sokolských akcí např.

---

⁵⁴ FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*, s. 15.

⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 16.

⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 17.

⁵⁷ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. s. 17.

sokolských slavností, Noci sokoloven apod. Sokolstvo přineslo pro svobodu národa a nezávislost republiky v první i druhé světové válce doma i za hranicemi veliké oběti na životech svých příslušníků. Svým duchem přispělo k vytvoření legií, ve druhé světové válce působilo při budování zahraniční československé armády i domácího odboje a svou výchovou tvoří základ brannosti národa. Sokolstvo bude věrně stát za Československou republikou, pokud vládní program nebude v rozporu se základními sokolskými zásadami.⁵⁸ Proto i v tomto spočívá úloha Sokola jako organizace, v připomínání sokolských zásad, tradic, žití sokolských hodnot.

Úcta k pravdě a životní opravdovost, láska k práci a vytrvalost, osobní ukázněnost, nezištnost, ochota pomoci mají být samozřejmými vlastnostmi sokolů a sokolek stejně jako věrnost danému slovu, plnění povinností, úcta k osobnosti druhého a nedotknutelnost cizí cti a cizího majetku.⁵⁹

Podle Sokolů je základem každého zdravého národa rodina, stojící na pevných základech mravních, národních a hospodářských. Poměr mezi mužem a ženou musí být čestný, odpovědný a plný vzájemné úcty.⁶⁰ Domnívám se, že by současné společnosti prospělo, kdyby se nad touto hodnotou zamyslela a počala se k ní vracet. Protože jak zmiňuje L. Muchová ve svém díle *„Ztráta opory manželského svazku v transcendenci... je důsledek cesty k individualismu, na niž se vydala evropská společnost již před mnoha staletími.“*⁶¹ V současné probíhající krizi rodiny, akcentaci práv jednotlivců, bychom se k hodnotám rodiny dle mého názoru měli znovu obrátit a zamyslet se nad nimi.

Sokolský vztah k náboženství vyjadřuje úctu k přesvědčení druhého a naprostou náboženskou snášlivost. Sokolstvo považuje za základní znaky demokracie svobodu a rovnost, jakýkoliv hmotný a mravní útisk, žádá svobodu myšlení, jejího projevu,

---

⁵⁸ Srov. FIKAR, A. O Sokole a sokolství, s. 18-19.

⁵⁹ Tamtéž, s. 18.

⁶⁰ Tamtéž, s. 18.

⁶¹ MUCHOVÁ, L. Morální výchova v nemorální společnosti? s. 9.

svobodné volby, nezáujatou veřejnou kontrolu. Všichni lidé jsou si rovni ve své lidské podstatě, mravní odpovědnosti a před zákonem.⁶²

Výše jsem popsala hodnoty, které stály u zrodu sokolské organizace, hodnoty, o které se opíral J. Fügner a M. Tyrš při tvorbě ideologického základu Sokola. Pro potřeby této práce jsem se soustředila na vybrané sokolské hodnoty, které jsou popsány ve Stanovách české obce sokolské. Jsou to následující hodnoty: Bratrství, sounáležitost, rovnost, solidarita, svoboda, statečnost, vytrvalost, kázeň, střídmost, mravnost, láska k vlasti, cílevědomost, sebedisciplína, odpovědnost.

Protože cíl této diplomové práce je postaven na pojmu hodnoty, výše uvedené hodnoty blíže rozvedu.

Bratrství

Bratrství je nepochybně první lidská a křesťanská hodnota. Náboženství považuje Sokol stejně jako vědu, umění a filosofii za podstatu duchovního a mravního života jednotlivce i lidské společnosti. Proto oceňuje náboženství opravdové, stejně jako opravdový životní názor lidí žijících mimo církevní svazek. Příslušníky obou skupin spojuje v Sokole myšlenka bratrstva a sesterstva, která je v podstatě křesťanská a je mravním východiskem sokolského života a výchovy. Sokolské bratrství neuznává jakékoliv společenské, majetkové, třídní, rodové nebo rasové přehradu nebo výsady – nežádat rovnost, ale dávat ji, to je základ sokolského bratrství.⁶³ V dnešním Sokole oslovení „bratře“, „sestro“ je vnímáno jako poněkud zastaralá forma oslovení, nicméně na samotné podstatě tohoto pojmu se i dnes nic nemění.

Sounáležitost

Sounáležitost jako hodnotu je možno nahradit ekvivalenty jako jsou soudržnost, svornost, jednotnost, pospolitost. Pocit sounáležitosti označuje blízký vztah, vstřícnost,

---

⁶² Tamtéž, s. 21.

⁶³ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny, velké myšlenky*, s. 21 - 22.

loajalitu k druhému. Sounáležitost se vyznačuje společným zájem a úsilím směřující ke zvolenému cíli. Dále se vyznačuje vědomím příslušnosti k jistému celku. Atributy, jimiž se sounáležitost vyznačuje, je vztah, který se tvoří delší dobu. Dalšími přívlastky, které se mohou vázat s tímto pojmem, jsou jistota, vzájemná důvěra a podpora, pocit díky. M. Nakonečný nazývá smysl pro vzájemnou podporu vyplývající z pocitu sounáležitosti pojmem solidarita.⁶⁴ Podle W. Weischedela etický postoj solidarity plyne bezprostředně ze základního postoje odpovědnosti. Být solidární znamená být spoluzodpovědný, dělat s druhými společné věci, zastávat se jich, zastupovat je, pomáhat jim. Každý je vyzván, aby solidaritu uskutečňoval jako důležitý etický požadavek.⁶⁵

Rovnost

Rovnost jako další hodnota znamená, jak jsem již výše v jiných souvislostech uvedla, pro členy Sokola, že všichni lidé jsou si rovni ve své lidské podstatě, mravní zodpovědnosti a před zákonem. Z této zásady vyplývá přirozený požadavek stejného práva na vzdělání a na uplatnění se ve veřejném životě. Nutným důsledkem zásady rovnosti je úplná rovnoprávnost muže a ženy ve všech oborech veřejného a společenského života, pokud to neodporuje podstatě ženy a nebrání jejímu poslání jako ženy a matky, neboť rodinu, založenou na pevných mravních, národních a hospodářských základech, považuje Sokol za základ zdravého národa, státu i celé lidské společnosti. Toto pojetí rovnosti u žen bylo vyjádřeno valnými sjezdy Československé obce sokolské do roku 1947.⁶⁶ V současnosti se ČOS přiklání k vnímání rovnosti jako jednoho z nezadatelných lidských práv vycházející z principu svobody každého člověka ukotvených v Listině základních práv a svobod.

---

⁶⁴ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*, s. 56.

⁶⁵ Srov. WEISCHEDEL, W. *Jakou hodnotou je solidarita*. [online]. Praha: UJAK. Elportál.2016. [cit. 2020-03-11]. Dostupné na: <<http://2012.elearning.ujak.cz/mod/page/view.php?id=1333>>.

⁶⁶ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny, velké myšlenky*, s. 25.

Svoboda

Svoboda je široký pojem a je možno na ni nahlížet z různých hledisek. Například F. Nietzsche vymezil svobodu jako „svobodu od něčeho“, tj. odvahou pro něco se rozhodnout a něco učinit v souladu s vlastními hodnotami a na jejich obranu. První z nich znamená jen příležitost pro svobodné jednání, avšak teprve vlastními rozhodnutími a činy ji člověk uskutečňuje.⁶⁷ Svobodu je také možno chápat jako touhu po nezávislosti. Toto vnímání svobody, jak se domnívám, je v současné společnosti spíše upřednostňováno.

Svoboda je v Sokolu spojena s pojmem demokracie. Svobodu učil Sokol znát, milovat ji, bojovat za ni a hájit ji. *„Sám ji ve svém okruhu plně poskytuje. Svoboda podle zakladatelů Sokola znamená volnost stanovit si řády a zákony a volit si vedoucí. Ale současně povinnost těmto řádům, zákonům a vedoucím se všude z vlastní vůle podrobit. Svoboda je Sokolu podmíněna a zabezpečena kázní. Bez kázně není svobody, není pořádku. Členství v Sokole je dobrovolné, vše se v něm demokraticky a svobodně projednává, vstupem do Sokola se každý dobrovolně podrobuje kázní, která musí být uvědomělá a pevná. Kázeň je Sokolu rubem svobody, jí učí národ a jí dosahuje svých velikých úspěchů.“*⁶⁸ Z předchozího vyplývá, že v Sokolu byla v samotných počátcích hodnota svobody těsně spojena s pojmem „kázeň“.

Kázeň

B. Rotterová vymezuje pojem kázeň jako formu jednání jindy jako vlastnost nebo schopnost přizpůsobit se předepsané normě. Popisuje kázeň jako individuální projev jedince, v němž se zaměřuje na ochotu a schopnost jedince začlenit se do určitého sociálního útvaru, přijmout vymezené sociální role a realizovat je. Za nepopiratelný rys kázně považuje poslušnost. V ideálním případě by souhlas, poznání užitečnosti, ztotožnění se s představami a cíli druhých členů skupiny, vlastní přesvědčení o významu určitého chování, dobrovolné podřízení se, vědomí povinnosti mělo svědčit o

---

⁶⁷ Srov. NIETSCHE, F. *Tak pravil Zarathustra*, s. 55.

⁶⁸ HAVLÍČEK, V. *Sokolstvo, jeho myšlenka, organisace, vývoj*, s. 16.

svobodné volbě o uvědomělosti jedince být v dobrovolném souladu s vyžadovanou normou. Také Rotterová dává kázeň do spojitosti se svobodou a jejím dobrovolným omezením.⁶⁹

Sebedisciplína

Sebedisciplína je v propojení s pojmem disciplína vymezena jako vědomé podřízení vlastní vůli vůli vyšší předpisům, povinnostem, zájmu celku apod. Dále ji můžeme ztotožňovat s kázní.⁷⁰ Pokud lze uvažovat o sebedisciplíně, pak výše uvedené se vztahuje na daného jedince.

Statečnost

Statečnost patří mezi čtyři kardinální ctnosti. Statečnost spolu s rozumností, spravedlností a uměřeností v těsném propojení s vírou v Boha jsou základem správného jednání. Sokol má národu vychovat co nejdokonalejší jednotlivce, jak to bylo ideálem řecké výchovy. *„Tělesně to znamená vypěstovat zdravá, silná, otužilá, svěží a zdatná těla příslušníků národa. I němečtí turnéři tak chtěli – ale Sokol k tomu ještě připojuje požadavek krásy a ušlechtilosti, souměrnosti a všestrannosti. Co nabyl cvikem, má Sokol zachovat mravnou a ukázněnou životosprávou. Tělesnou zdatnost doplňuje Sokol péčí o zdatnost duševní a mravní. Síla – ano, ale zušlechtěná dobrem a krásou. Rozum – doplněný obrazností. Cit – řízený energickou vůlí. Zdravá mysl ve zdravém těle. Vše harmonicky sladěno – to je sokolský ideál.“*⁷¹ V tomto pojetí je vidět snaha o směřování ke kalokagathii tedy řeckého ideálu spojení krásy, dobra a ctnosti, mezi které patří nepochybně i statečnost.

---

⁶⁹ Srov. ROTTEROVÁ, B. *Problém kázně a jejího utváření*, s. 579 - 584.

⁷⁰ Srov. PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J a kol. *Akademický slovník cizích slov*, s. 168.

⁷¹ Srov. HAVLÍČEK, V. *Sokolstvo, jeho myšlenka, organizace a vývoj*, s. 15.

Vytrvalost

Vytrvalost patří mezi volní vlastnosti resp. vlastnosti charakteru. V odborné literatuře se někdy rozlišují vlastnosti a rysy osobnosti. První jako předpokládané trvalejší vnitřní dispozice, druhé jako charakteristiky vnějších projevů osobnosti. R. B. Cattel v tomto smyslu rozlišuje tzv. pramenné rysy (vlastnosti, vnitřní dispozice) a povrchové rysy (vyjadřující vnější projevy osobnosti).⁷² J. Dovalil uvažuje vytrvalost jako komplex pohybových schopností provádět činnost s požadovanou intenzitou co nejdéle, nebo ve stanoveném čase s co možná nejvyšší a neklesající intenzitou, tj. v podstatě odolávat únavě.⁷³ Z předchozího je možno dovodit vnímání vytrvalosti jako volní vlastnosti důležité nejen pro zušlechtnění těla, ale také pro zpevnění charakteru.

Střídmost

Střídmost a její synonymum umírněnost, zdrženlivost, sebekontrola je možno vnímat jako jednu ze sedmi ctností (pokora, štedrost, přejícnost, mírumilovnost, cudnost, střídmost, činorodost). Zároveň jde o hodnotu, ke které se mají všichni sokolští příslušníci vztahovat v životě soukromém i veřejném.

Mravnost

Mravnost lze dle P. Cakirpalogla definovat jako „*postoj člověka spočívající na svobodném rozhodnutí vůči mravnímu zákonu.*“⁷⁴ Pojem postoj v této definici znamená, že se na mravním procesu podílí celá osobnost. Nesoulad mezi konstitučními prvky postoje jsou příčinou mravně nedůsledného jednání. Mravní zákon představuje morální normu či principi, kterým je označena kategorie mravního dobra. Mravně dobrý skutek se rovná svobodnému konání mravného subjektu, které je v souladu s mravními hodnotami. Protikladem je špatné jednání, které odporuje individuálním principům a společenským normám mravnosti. Mravní jednání je tedy regulováno mravním

---

⁷² Srov. NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*, s. 153.

⁷³ Srov. DOVALIL, J. a kol. *Lexikon sportovního tréninku*, s. 276.

⁷⁴ CAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*, s. 319.

zákonem. Systém mravních norem přikazuje mravní dobro v podobě „má být“ a zakazuje špatnost nebo to, co bytostně „být nemá“ Jakýkoliv odklon člověka od mravního zákona narušuje obecný princip přírody a musí být potrestán. Nezastupitelnou roli v prevenci mravních přestupků má strach z trestu a různé mechanismy viny.⁷⁵ Pokud si tuto definici vztáhneme na požadavky dobrého sokola, pak zjistíme, že nejdůležitější sokolskou vlastností je zdatnost mravní. Což se odráží v heslu z dob počátků Sokola „Cos cvikem nabyl, to mrav a střídmost tobě zachovej!“⁷⁶

Láska k vlasti

Láska k vlasti je v sokolstvu popsána následovně. *Výchovou jedince a rodiny v duchu sokolských zásad nejlépe posloužíme svému národu i státu. Naše láska k národu se musí projevovat především skutky, nikoliv pouhými slovy, a musí býti prosta jakékoliv národnostní nesnášenlivosti. Proto považujeme obětavou a nezištnou práci pro národ a stát za přední sokolskou povinnost a za výraz opravdového vlastenectví.*⁷⁷ Sokol vychovává k vlastenectví, ale jeho vlastenectví je prozářeno ideály všelidskými, je prosté nenávisti k jiným, ochotné k spolupráci se všemi národy a lidmi dobré vůle.⁷⁸ Myšlenka vlastenectví v počátcích Sokola rezonuje s dnešní dobou ať už v procesu postupné globalizace Evropy, tak jako připomínku hrdosti, s jakou se naši předkové ke své vlasti hlásili v minulosti.

Cílevědomost

Cílevědomost se řadí opět do skupiny vlastností, které jsou podmíněné vůlí člověka. Vyjadřují záměrné, cílevědomé úsilí směřující k dosažení vědomě vytčeného cíle a které je vlastní jen člověku. Tyto volní vlastnosti byly popsány již výše.

---

⁷⁵ Srov. Tamtéž, s. 319-321.

⁷⁶ Srov. FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*, s. 16.

⁷⁷ FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*, s. 18.

⁷⁸ Srov. HAVLÍČEK, V. *Sokolstvo, jeho myšlenka, organizace a vývoj*, s. 15.

Odpovědnost

Odpovědnost je jednou z mnoha možných definic vymezena z psychologického hlediska jako pohotovost jednat podle požadavků a norem, mající charakter povinnosti. Odpovědnost (též zodpovědnost) úzce souvisí se soustavou přesvědčení a hodnot jedince.⁷⁹ Pojem odpovědnosti byl dlouho spojován s problémem svobodné vůle. Sokolové svobodu a z ní vyplývající odpovědnost takto vnímali. Z hlediska etiky se odpovědnost za činy jednotlivců projevuje jako odpovědnost individuální, kdy je jedinec uvažován ve vztahu k sobě samému. Odpovědnost ve vztahu k ostatním lidem je možno vnímat jako odpovědnost sociální. Odpovědnost ke světu kolem sebe je možno vidět jako odpovědnost vůči životnímu prostředí.⁸⁰

3.2 Individuální hodnoty

J. Sokol definuje hodnoty jako něco, čeho si vážíme jako takového, ne jako prostředku k něčemu jinému... *To, co je vzácné, čemu se člověk věnuje, za čím je ochoten jít, něco obětovat. Pojem hodnoty se snaží vyjádřit fakt, že svobodná volba není libovolná, nýbrž dává něčemu přednost.* ⁸¹Toto vnímání hodnot Jana Sokola plně vyjadřuje sokolské, ale též individuální hodnoty, z nichž většina je ve výše uvedených sokolských hodnotách obsažena. Je třeba podotknout, že *„síla společně respektovaných a v běžném životě sdílených hodnot by měla stavět na nevynuceném souhlasu, na přirozené sounáležitosti lidí, na svobodné a přitom zodpovědné volbě každého z nás. Hodnoty, které uznáváme, by nás měly rozvíjet jako svébytnou tvůrčí osobnost, která si váží sama sebe a zároveň dovede respektovat druhé. Jejich obsah i skutečné naplnění dokazujeme svým jednáním a celým svým každodenním životem.* ⁸²

---

⁷⁹ Srov. HARTL, P. *Psychologický slovník*, s. 126.

⁸⁰ Srov. HUBER, W. *Etika. Základní otázky života*, s. 104.

⁸¹ ČEVELA, R., ČELEDOVÁ, L., KALVACH, Z., HOLČÍK, J., KUBŮ, P. *Sociální gerontologie*, s. 43.

⁸² Srov. ČEVELA, R., ČELEDOVÁ, L., KALVACH, Z., HOLČÍK, J., KUBŮ, P. *Sociální gerontologie*, s. 44-45.

Individuální hodnoty v předkládané práci vnímám jako hodnoty každodenního života, jsou to hodnoty všedního dne, které ani nevnímáme, probíhající téměř skrytě, přesto jsou však v našich skutecích přítomné. Soustředila jsem se na ty hodnoty, které nejsou jasně vymezeny jako sokolské. Jsou to individuální hodnoty tak, jak byly zachyceny v dotaznících. Rozdělila jsem je a dále rozvedla do jedenácti subkategorií:

- Rodina – soudržnost rodiny
- Týmovost – týmová práce, cenné společenství lidí
- Radost – radost z pohybu, humor, zábava, povídání si s kamarády
- Vlastnosti – upřímnost, respekt, empatie, přátelství, loajalita, spolehlivost
- Dobro – pomoc bližnímu, víra v Boha, láska, pokora, dobrý člověk
- Práce – práce pro druhé, práce pro kolektiv, smysluplná práce, splácení dluhu světu
- Charakter – mezilidská slušnost, laskavost, čestnost, volnost, ohleduplnost, otevřenost, trpělivost, spravedlnost, poctivost, pravdomluvnost, fair-play, soudnost, tolerantnost, učenlivost
- Zdraví – pozitivní přístup k životu, utužování těla i duše
- Požitky – cestování, peníze

Rodina

Pojem „rodiny“ je diskutován z různých hledisek. J. Langmajer a D. Krejčířová definují rodinu jako základní společenskou jednotku složenou z manželského páru a jejich přímých potomků. I když může mít v různých společnostech různé postavení v široké sociální síti, může vykazovat rozdílné vztahy k širšímu příbuzenstvu, popř. ke kmenovému společenství, může mít různou strukturu, různé rozložení rolí a moci apod. Základní funkce univerzální lidské rodiny ve smyslu „malé rodiny“, „nukleární rodiny“ jsou všude podobné. Je to reprodukční, hospodářská, emocionální a socializační funkce.⁸³ P. Hartl definuje rodinu jako společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí. Dále vymezuje rodinu

---

⁸³ Srov. LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*, s. 183-185.

širší, která zahrnuje širší příbuzenstvo, jako jsou prarodiče, strýčkové a tety, bratrance a sestřenice. Je to skupina, kterou váží nejen pokrevní pouta, ale též rodinné tradice, postoje, rysy, jazyk apod.⁸⁴

V dnešní době stále roste procento rodin neúplných, nejčastěji z důvodu rozvodu, v kterých absentuje jeden z dospělých. Protože rozvod znamená pro závislé děti vždy těžké trauma, měla by být zvláště zdůrazněna morální odpovědnost rodičů za rozchod. U všech dětí z neúplných rodin bylo více výchovných potíží, častěji se vyskytovaly problémy se školním prospěchem i v zařazování do dětské skupiny. Důvody, pro které je dnes rozvodů více než v minulosti, tkví mimo jiné ve skutečnosti, že žena se vymanila z podřízeného postavení a hospodářské závislosti na muži a proto se těžiště rodinného života posunulo od ekonomických a pouze biologických aspektů k funkcím psychologickým. Kvalita emočních vztahů nyní rozhoduje, zda se rodina stabilizuje nebo rozpadne. Křehká citová pouta často neodolají vnitřním a vnějším zátěžím, jako jim odolávala struktura založená na hospodářské nezbytnosti. Je třeba dodat, že stejně jako sociální statut ženy vzrostl i sociální status dítěte oproti minulosti. Rodina je pro socializaci dítěte významnější než dříve, kdy například širší sociální síť vykonávala onu zajišťovací podporu, bez níž se musí většina nukleárních rodin dnes obejít.⁸⁵

V. Satirová vidí současnou rodinu jako jednotku, v níž dospělí pracují jako tým, jsou k sobě navzájem otevření, projevují svou přítomnost jako jednotlivci a vzájemně se ctí a respektují. Uznávají vzájemně jedinečnost toho druhého, jsou si vědomi své stejnosti a budují na ní, rostou a učí se ze svých odlišností. Modelují chování a hodnoty, kterým chtějí naučit své děti. Řešení konfliktů, pokud se jedná o odlišnosti, se stává prostředkem růstu. Nová generace se učí, jak to dělat, již v dětství tím, že pozoruje dospělé kolem sebe. Dospělí musí vospět na vysoký stupeň sebeúcty, aby mohli prakticky předvést to, co káží, a být v tomto smyslu modelem.⁸⁶ V. Satirová klade důraz

---

⁸⁴ Srov. HARTL, P. *Psychologický slovník*, s. 181.

⁸⁵ Srov. Tamtéž, s. 185.

⁸⁶ Srov. SATIROVÁ, V. *Knih o rodině*, s. 342-343.

stejně jako J. Langmeier a D. Krejčířová na vzájemnou úctu a rovnoprávnost mezi manželi. „Získáme-li pocit rovnoprávnosti se všemi dalšími lidskými bytostmi, pomůže nám to rovněž žít v souladu s naší vyšší přirozeností“.⁸⁷

Z výše uvedeného je patrné, že rodina je při tvorbě jak životních, individuálních, tak sociálních hodnot důležitým determinantem a to hlavně zpočátku. Pokud dojde k rozpadu primární rodiny, může se právě Sokol stát jakousi náhradní rodinou, v které mohou být uspokojeny nenaplněné vztahy či další psychické potřeby jedince a funkce, jež má rodina realizovat viz výše. Rodinu založenou na pevných mravních, národních a hospodářských základech považuje Sokola za základ zdravého národa, státu i celé lidské společnosti. Výchova v rodině by měla vést k větší mravní přísnošti a vážnosti ve vzájemných vztazích mezi mužem a ženou a je proto jedním z předních sokolských úkolů. „Sokolská rodina, jejíž všichni členové jsou uvědomělými příslušníky Sokola, má být vzorem manželské věrnosti, lásky rodičů k dětem a úcty dětí k rodičům. Taková rodina je skutečnou školou obětavosti a lásky k bližnímu a v ní roste, vedena příkladem rodičů, zdravá mládež s jasnou myslí a čistým srdcem.“⁸⁸

Tým

P. Slepíčka, V. Hošek a B. Hátlová chápe pocit sounáležitosti, tedy pocit náležením k týmu, jako soudržnost (kohezivitu) vycházející z intenzivních vazeb mezi členy. Sooudržnost těsně souvisí s plněním úkolů skupiny, kdy je členům zřejmé, že jeden bez druhého nejsou schopni úkoly plnit a stanovených skupinových cílů dosáhnout.⁸⁹ Pociť týmovosti je skupinová vlastnost ovlivňující dynamiku týmu. Skupinová soudržnost je stejně podstatná vlastnost pro skupinovou činnost jako talent pro individuálního sportovce. „Koheze je to, co způsobuje, že sportovní družstvo je považováno za více než jen pouhý součet jedinců, členů skupiny a jejich schopností či

---

⁸⁷ SATIROVÁ, V. *Kniha o rodině*, s. 343.

⁸⁸ WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny, velké myšlenky*, s. 21-22.

⁸⁹ Srov. SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. *Psychologie sportu*, s. 128.

dovedností.“⁹⁰ Kohezivita zvyšuje pravděpodobnost úspěchu a větší úspěch vede následně k vyšší kozezi družstva. O soudržnosti resp. sounáležitosti v Sokole je pojednáno výše v kapitole 3.1.

Radost

A. Plháková řadí pojem „radost“ do oblasti emocí. „*Radost vzniká při dosažení úspěchu či cíle.*“ Lidem dělá radost projev uznání nebo náklonnosti ze strany druhých lidí. Trvalejší pocit radosti označuje jako štěstí nebo - pokud jde o radost nižší intenzity – pak ji označuje jako spokojenost. Radost vyšší intenzity označuje jako extázi.⁹¹ Z toho je možno dovodit, že štěstí je dle Plhákové pouhá kvantita radosti. Czikszentmihalyi vymezuje radost v souvislosti se splněním očekávání a potřeb, ale také s překročením hranic a dosažením nečekaného. Radost staví do protikladu k požitku, který přichází po uspokojení biologických potřeb, tužeb a nevyžaduje vynaložení větší psychické námahy.⁹² Radost spojuje s pojmem štěstí, které vnímá jako stav plynutí „flow“. Sokolové skrze tělesná cvičení utužují sílu ducha a charakteru. Toho však nelze dosáhnout bez pozitivního emočního ladění. Tedy radost z cvičení se nepochybně promítá do dalších složek jejich osobnosti.

Vlastnosti

Podle P. Hartla se jedná „o relativně trvalý rys osobnosti, který ovlivňuje chování, prožívání či myšlení.“⁹³ M. Nakonečný rozlišuje obecné a společné vlastnosti. Podle něj je každá vlastnost individualizovaná, ale současně může vytvářet typ.⁹⁴ Z dělení vlastností dle R. Meiliho vyplývá existence morálních vlastností, které odrážejí systém hodnot (odpovědnost, obětavost apod.). Vlastnost pak slouží k popisu „jaký

---

⁹⁰ SLEPIČKA, P., HOŠEK, V., HÁTLOVÁ, B. *Psychologie sportu*, s. 132.

⁹¹ Srov. PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*, s. 406-407.

⁹² Srov. CSIKSZENTMIHALYI, M. *O štěstí a smyslu života*, s. 77-80.

⁹³ Srov. HARTL, P. *Psychologický slovník*, s. 231.

⁹⁴ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*, s. 74.

člověk je“. Z výše uvedeného je patrné, že existuje více definic pojmu „vlastnost“, který pak prokazuje jasnou návaznost na pojem „charakter“.

Charakter

M. Nakonečný pojem „charakter“ vztahuje k něčemu trvalému, výraznému. Významový ekvivalent je pak „povaha“. ⁹⁵ R. Allers uvádí, že charakter vykazuje vztah k hodnotám „*Charakter člověka je zákonitost jeho jednání, druh pravidla nebo maxima.*“⁹⁶ V tomto smyslu vyjadřuje jeho hodnotovou orientaci, je to „individuální kategorický imperativ“. Jádrem charakteru je nepochybně osobní morálka tedy vztah charakteru a morálky.

Tento vztah v sokolské organizaci jsem již popsala výše. Sokol vztahuje tělesné cvičení, jež má dle něj význam zdravotní, také k rozvoji charakteru. „*Pravidelné cvičení cvičence vychovává: Čím častěji určitý výkon opakuje, tím dokonaleji, přesněji a s menší námahou jej vykonává. Tak se učí obratnosti, vytrvalosti, duchapřítomnosti, opatrnosti, odvaze, ale i sebeovládání a zvýšené kázni, a tím se u něho posiluje i vůle k úspěchu, což jsou vlastnosti, jež teprve činí člověka člověkem.*“⁹⁷

Dobro

„Dobro“, jehož protipólem je zlo v souvislosti s morálkou můžeme vnímat jako významnou etickou kategorií. Otázka dosažení nejvyššího dobra „*summum bonum*“ je spojená s morálkou.⁹⁸ P. Cakirpaloglu uvádí, že postoj humanistů k člověku je následující: „*Člověk je dobrý, neboť základní tendence zdravého jedince směřují k naplnění jeho přirozenosti.*“ *Názorovou shodu nacházíme např. u E. Fromma „Člověk je vrcholné dobro, zdroje norem je tedy třeba hledat v lidské přirozenosti.“*⁹⁹

---

⁹⁵ Srov. NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*, s. 34.

⁹⁶ Srov. Tamtéž. s. 34.

⁹⁷ Srov. FIKAR, A. *O Sokole a sokolství*, s. 25.

⁹⁸ Srov. MILL, J. S. *Utilitarismus*, s. 31.

⁹⁹ CAKIRPALOGLU, P. *Psychologie hodnot*, s. 257.

Dobro bývá spojováno s pojmem „hodnota“. Jednou z vlastností hodnot je tendence k vzájemnému seskupení do větších celků, např. pravda je krásná, dobrá, spravedlivá, celistvá apod., stejně jako dobro je dokonalé, nenásilné, je bohatstvím. Triáda hodnot pravda, dobrota a krása zároveň určují stupeň seberealizace a míru duševní rovnováhy jedince.

Základní dobra podle S. Sousedíka jsou předmětem našich náklonností. Prvním dobrem je „život a jeho uchování“, zde je definováno právo člověka na život, které mají ostatní povinnost respektovat. Je potřeba vyvarovat se věcí, jež vedou ke ztrátě života. Druhým dobrem je „přátelství“. Je dobré zachovávat lidské společenství založené na přátelství. Kdy přítel není pouhým nástrojem k dosažení vlastních cílů, ale především předmětem nezištné lásky. Přítel za přítele může položit v krajním případě vlastní život. Třetím dobrem je „uchování lidského rodu“. Je nutno podporovat náklonnost mezi mužem a ženou. Za čtvrté dobro považuje Sousedík „poznání“.¹⁰⁰ Domnívám se, že všechna čtyři dobra sokolská organizace svou činností a prezentací naplňuje a podporuje.

Tyrš v sokolské organizaci usiloval prostřednictvím tělocviku o splnění úkolu. A to zachovávat národ při síle, stále svěží, při zdravoti tělesné, duševní i mravní, která nedá vzniknout žádné zkáze ani zpátečnictví. Tělesnou zdatnost doplňuje Sokol péčí o zdatnost duševní a mravní. Síla – ano, ale zušlechtěná dobrem a krásou, vše harmonicky sladěno – to je sokolský ideál.¹⁰¹

Práce

Na „práci“ můžeme pohlížet z více hledisek. V minulém století společnost vyznávala morálku práce ve smyslu povinnosti být užitečný společnosti. Je třeba též rozlišovat mezi „povoláním“, „zaměstnáním“ a „prací“. Jednotlivá povolání v jejich rozmanitosti spojuje odevzdanost věci a smysl každé činnosti. O povolání můžeme mluvit, pokud člověk nejen vnějškově přísluší určitému oboru, ale také vůči němu cítí

---

¹⁰⁰ Srov. SOUSEDÍK, S. *Svoboda a lidská práva*, s. 48-49.

¹⁰¹ Srov. HAVLÍČEK, V. *Sokolstvo, jeho myšlenka, organisace a vývoj*, s. 14-15.

vnitřní zodpovědnost. Každý člověk má sice vrozenou schopnost myslet pro vlastní přežití na užitek pro sebe. Ale společný život vzniká, teprve když se vlastní užitek pojí s ochotou k solidaritě. To je vidět na práci výdělečné, dobrovolnické, práci pro rodinu a sebe sama. Ve všech třech oblastech záleží na tom, aby nesloužil život práci, nýbrž práce životu.

V novější diskusi o sociální etice se upozorňuje na zásadu práva na participaci kdy každý člověk má na základě své důstojnosti právo rozvíjet svá nadání a s jejich pomocí pak utvářet svůj život a přispívat svým dílem ke společnému dobru. Podle svých možností je každý povinen ujímat se odpovědnosti nejen za sebe, ale také za druhé lidi.¹⁰²

Souvztažnost se Sokolem vidím v tom, že většina práce, kterou zde odvádějí cvičitelé a školitelé je pro kolektiv, tudíž ryze dobrovolná činnost, což je nutné ocenit právě v dnešní době. Práce v Sokole jde dobrovolná, čestná. Činovníkům se však hradí vydání potřebná k výkonu jim svěřenému úkolu. Sokolští závodníci nesmějí být za své výkony a závodnickou činnost odměňováni jinak než čestnými cenami. Výdaje spojené s jejich účastí na závodech jim mohou být hrazeny.¹⁰³

Zdraví

Pojem „zdraví“ můžeme definovat například jako absence nemoci. Zdraví je Světovou zdravotnickou organizací definováno jako „*Stav plné tělesné, duševní a sociální pohody a nikoli jen jako nepřítomnost nemoci či vady.*“ (WHO, 1946). Definice zdraví je dále upřesňována a doplňována. V programu Zdraví pro všechny do roku 2000 (Health for All, HFA), který byl přijat v roce 1977, bylo zdraví charakterizováno jako „*Schopnost vést sociálně a ekonomicky produktivní život.*“ Tím přestalo být zdraví cílem samo o sobě a stalo se prostředkem k realizaci harmonického vývoje člověka. V novém programu WHO Zdraví pro všechny v 21. století (HFA 21, Zdraví 21), který byl přijat v roce 199 a přináší definici zdraví, která vymezuje „*Zdraví jako snížení*

---

¹⁰² Srov. HUBER, W. *Etika. Základní otázky života*, s. 126-129.

¹⁰³ Srov. WALDAUF, J. *Sokol: malé dějiny, velké myšlenky*, s. 23.

úmrtnosti, nemocnosti a postižení v důsledku zjistitelných nemocí a poruch a nárůst pociťované úrovně zdraví.“ Dokument též zdůrazňuje význam zdravotního potenciálu jako nejvyššího stupně zdraví, kterého může jednotlivec dosáhnout. Potenciál zdraví každého člověka je určován možností starat se o sebe a o druhé a jeho schopností samostatně rozhodovat a uchovat si kontrolu nad svým životem. Společnost má vytvářet podmínky k tomu, aby lidé mohli potenciál zdraví uplatnit.¹⁰⁴

Podporu zdraví má Sokol integrovánu ve svých stanovách a to v článku 2.1, kdy cílem je zvyšovat tělesnou zdatnost svých členů a organizovat, vykonávat tělovýchovnou, sportovní a další činnost. Župy a jednoty provádějí a organizují tělesnou výchovu a sport a další činnost vedoucí ke zlepšení tělesné a duševní výkonnosti a duchovní úrovně svých členů.¹⁰⁵

Požítky

G. Schulze označuje vyspělou kapitalistickou společnost jako „společnost zážitku“ (Erlebnisgesellschaft), pro jejíž rozvoj mají relativně velký význam zážitky. Na rozdíl od společnosti, která usiluje o přežití, má společnost, kde většina žije v blahobytu, jiné cíle. Lidé žijící v blahobytu chtějí uspokojit subjektivní potřeby. Zážitek již není pouze doprovodný jev nějaké aktivity, nýbrž často její hlavní cíl. Podle Schulzeho proniká tento motivační faktor do všech oblastí lidského života.¹⁰⁶ Neustálé hledání prostředků vedoucích k prožitku vytvořilo trh prožitku, kde se setkává poptávka s nabídkou. Souvislost výše uvedeného je patrna u sportovních klubů, kdy někteří sportovci např. ze sportovního oddílu trampolín touží po zážitku, který jim daný sport poskytuje, a toto vzrušení by vyhledávali bez ohledu na to, zda by oddíl byl členem Sokola či ne. Mezi požítky můžeme zařadit též „cestování“ a v určitém smyslu i „peníze“ resp. bohatství, bez kterého by výjimečné zážitky pro některé byly stěží realizovatelné.

---

¹⁰⁴ *Zdraví pro všechny v 21. století*. [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví. 2008. [cit. 2020-13-03]. Dostupné na: <https://www.mzcr.cz/dokumenty/zdravi-pro-vsechny-v-stoleti_2461_1101_5.html>.

¹⁰⁵ Srov. *Stanovy ČOS*, Článek 2, bod 1,2.

¹⁰⁶ Srov. SCHMIDTOVÁ, K. *Vliv životního stylu na duševní onemocnění*, s. 11-13.

4 Metodika výzkumu

Jedná se o případovou studii, jejíž obsah tvoří ze značné části subjektivní vyjádření respondentů. V tomto případě jde o nestandardizované šetření. Vzhledem k charakteru práce byl použit kvalitativní přístup. Výhodou tohoto přístupu bylo to, že dovoluje zpracovat téma více do hloubky a usiluje o porozumění případu v jeho přirozeném prostředí.¹⁰⁷ Pro realizaci výzkumného šetření bylo použito doporučení metodologie Hendla a metodologie Švaříčka a Šed'ové.¹⁰⁸

Výzkum byl realizován v rámci tréninkových hodin skoků na trampolíně, kdy docházelo ve stejném časovém i prostorovém rámci k setkávání členů i nečlenů Sokola. Po prostudování teoretických východisek k problematice vnímání sokolských hodnot byly stanoveny základní otázky pro výzkum. Otázky byly operacionalizovány na jednotlivé položky, jejichž účelem bylo zjištění dat pro odpověď na otázky.

Následně byl sestaven polostrukturovaný dotazník, který byl předložen dvěma respondentům. Po administraci jejich odpovědí byl dotazník upraven tak, aby lépe odpovídal potřebám výzkumu (dotazník viz příloha). První strana dotazníku seznamovala respondenty se základními informacemi, pro koho dotazník vyplňují a k čemu dotazník slouží. Respondenti byli v úvodu dotazníku také upozorněni na to, že je zcela anonymní. Po získání dat od 40 respondentů bylo provedeno vyhodnocení a následná diskuze (viz kapitola 4.7).

Řídila jsem se znaky výzkumné strategie případové studie dle Švaříčka a Šed'ové:¹⁰⁹

- případ je integrovaný systém s vymezenými hranicemi (prostorové i časové)

---

¹⁰⁷ Srov. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, s. 98.

¹⁰⁸ Srov. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*, s. 58.

¹⁰⁹ Srov. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, s. 9.

Všechna výzkumná šetření se uskutečňovala v tělocvičné jednotě Sokol – Kampa v odpoledních hodinách všedních dnů tréninků trampolín.

- zkoumání sociálního jevu se děje vždy v reálném kontextu, za co možná nejpřirozenějších podmínek výskytu jevu
- pro získání relevantních údajů jsou využívány veškeré dostupné zdroje i metody sběru dat

Zdroji v tomto případě byly osobní zkušenosti, názory a postoje respondentů. Metodami, které jsem ve své práci použila, byla analýza dokumentů, pozorování, dotazník a rozhovor.

Jako výzkumný nástroj byl zvolen polostrukturovaný dotazník vlastní konstrukce, není normovaný a je vytvořen jen pro potřeby této práce. Přínos takového dotazníkového šetření je shledáván v možnosti kladení otázek, které vycházejí ze znalosti problematiky daného prostředí a to po teoretické i praktické stránce (odborná literatura, zkušenosti cvičitelů, trenérů). Dále jsem mohla klást otázky koncipované přesně „na míru“ pro členy a nečleny Sokola.

Dotazník je sestaven jednak z otázek uzavřených, u kterých je dán na výběr z daných alternativ (ano, ne). Jednak z otázek otevřených, které umožňují respondentům konkrétní vyjádření, upřesnění daných odpovědí, objasnění postojů či doplnění stanovisek dle jejich potřeb. Dotazník je konstruován tak, aby umožnil odpověď na uzavřenou otázku například „Ovlivňuje Vaše účast v Sokole vaše životní hodnoty? (ano, ne)“, kterou pak v následně položené otevřené otázce je možno dále subjektivně rozvést.

Dotazník jsem poté doplnila u vybraných respondentů o polostrukturovaný rozhovor, který jsem uplatnila především u otevřených otázek. Získaná data jsem systematicky porovnávala a hledala pravidelnosti, jež jsem rozčlenila do systému kategorií. Pokusila jsem se graficky znázornit vztahy jednotlivých kategorií. Data jsou na základě systematického porovnávání a hledání pravidelností segmentována do

systemu kategorií. Důraz je kladen na grafické znázorňování a vytváření vztahových sítí zkoumané otázky.¹¹⁰

Kvalitativní výzkum jsem zvolila proto, že vnímání sokolských hodnot v dnešní době a společnosti je potřeba zkoumat v přirozeném prostředí, tedy uvnitř vybrané sokolské jednoty. Jde o případovou studii, jež zkoumá konkrétní tělocvičnou jednotu T. J. Sokol Kampa, její vztah k původním sokolským hodnotám a jejich přenos do každodennosti všedního dne v současnosti.

Na začátku případové studie jsem si zvolila jak téma, tak výzkumné otázky, které jsem však po zpracování dotazníku modifikovala a přizpůsobila realitě. Bylo upraveno konečné znění výzkumných otázek, dotazník byl sjednocen a následně již aplikován u zkoumané skupiny respondentů.

4.1 Hlavní výzkumná otázka

Základní výzkumná otázka vycházející z cíle práce zní: Ovlivňuje členství/nečlenství v Sokole vnímání sokolských a individuálních hodnot jednotlivců?

4.2 Dílčí výzkumné otázky

1. Ovlivňuje členství v Sokole vnímání sokolských popřípadě individuálních hodnot jeho členů?

Umožňuje členství v Sokole vyrovnávat se s překážkami všedního dne?

2. Ovlivňuje vaše účast v Sokole životní hodnoty členů i nečlenů a umožňuje jim vyrovnávat se s překážkami všedního dne?

---

¹¹⁰ Srov. ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, s. 109.

Touto otázkou zjišťuji, zda členství v Sokole posiluje vnímání individuálních hodnot. A zda a jak přejímají členové a nečlenové tyto hodnoty do života všedního dne.

3. Ztotožňují se členové Sokola s vybranými sokolskými hodnotami více než nečlenové Sokola?

Zde zjišťuji, zda se členové Sokola ztotožňují se zvolenými sokolskými hodnotami.

4.3 Tvorba kategorií

Tvorba kategorií tří dílčích výzkumných otázek byla provedena následovně.

DVO1: Ovlivňuje členství v Sokole vnímání sokolských popřípadě individuálních hodnot jeho členů?

K první dílčí výzkumné otázce jsem přiřadila následující otázky v dotazníku:

1a) Promítá se účast na sokolských akcích a kurzech do vašeho každodenního života?
Pokud ano, jak?

1b) Jak byste dle důležitosti seřadil(a) následující hodnoty?

Bratrství, sounáležitost, rovnost, solidarita, svoboda, statečnost, vytrvalost, kázeň, střídmost, mravnost, láska k vlasti, cílevědomost, sebedisciplína, odpovědnost

Navržené hodnoty jsou popsány ve stanovách Sokola a veškerá nejen tělovýchovná činnost by se k nim měla vztahovat.

1c) Se kterými z výše uvedených hodnot se ztotožňujete a proč?

Kategorie DVO1:

- seřazení hodnot
- životní náplň
- charakteristiky dobrého člověka
- náplň volného času (cvičitel dětí, rozhodčí)

DVO2: Ovlivňuje účast v Sokole životní hodnoty členů i nečlenů a umožňuje jim vyrovnávat se s překážkami všedního dne?

K druhé dílčí výzkumné otázce jsem přiřadila následující otázky v dotazníku:

2a) Jste členem/nečlenem Sokola a proč?

Touto otázkou jsem chtěla podnítit respondenta k hlubšímu zamyšlení se nad smyslem členství v Sokole.

2b) Jak dlouho se účastníte sokolských akcí?

Domnívám se, že kdo je členem Sokola delší dobu, ten inklinuje k jeho hodnotám více než nový člen Sokola.

2c) Kterých sokolských akcí se účastníte a proč?

2d) Ovlivňuje vaše účast v Sokole vaše životní hodnoty? Pokud ano, jaké?

Životními hodnotami rozumím individuální hodnoty potažmo hodnoty duchovní, které se mezi výše uvedenými sokolskými hodnotami neobjevily.

Kategorie DVO2:

- délka trvání členství v Sokole
- účast na sokolských akcích
- smysluplnost práce (předávání zkušeností, dobré podmínky)
- pocit sounáležitosti s organizací

DVO3: Ztotožňují se členové Sokola s vybranými sokolskými hodnotami více než nečlenové Sokola?

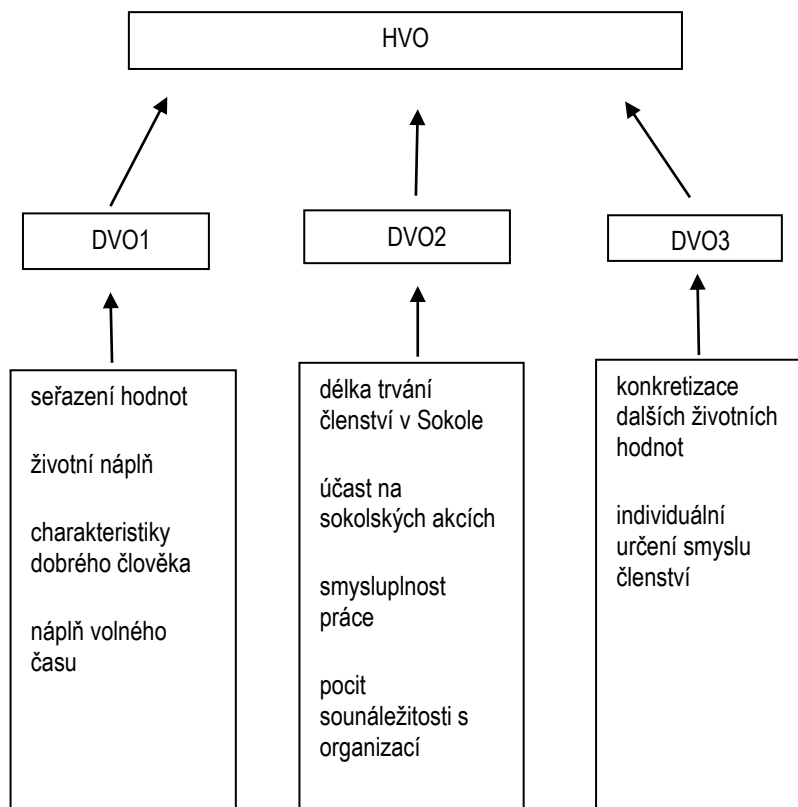
Ke třetí dílčí výzkumné otázce jsem přiřadila následující otázky v dotazníku:

3a) Vidíte smysl v tom, být členem T. J. Sokol Kampa? Proč?

3b) Jaké hodnoty mimo výše uvedené sokolské hodnoty jsou pro vás v životě ještě důležité?

Kategorie DVO3:

- konkretizace dalších životních hodnot
- individuální určení smyslu členství

Obrázek 8 Schéma návaznosti kategorií na DVO a HVO

4.4 Limity výzkumu

Mezi hlavní limity případové studie provedené v rámci této diplomové práce podle mého mínění patří:

- Nevhodnost generalizace výsledků

Vzhledem k nízkému počtu zkoumaných osob během případové studie není možné získané výsledky generalizovat na všechny sokolské jednoty potažmo celou organizaci Sokola. Toto je však obecný limit, s kterým je nutno v rámci kvalitativního výzkumu počítat. Protože je tato diplomová práce pojata jako případová studie, nejedná se o zásadní výzkumný limit. Je však nutné si uvědomit, že zjištěné výsledky realizovaného šetření a následné závěry, které z něj plynou, je možné aplikovat pouze na tento zkoumaný případ.

- Realizace výzkumu v tělocvičné jednotě Sokol Kampa

Jako limit výzkumu je možné také vnímat skutečnost, že vyplňování dotazníků a provádění polostrukturovaných rozhovorů bylo realizováno na půdě tělocvičné jednoty Sokol Kampa. Možné rušivé vlivy pociťované jako negativní jsem se snažila alespoň zčásti kompenzovat tím, že vypisování dotazníků a realizace rozhovorů byly prováděny v klidnější části tělocvičny, která byla částečně odkloněna od běžného ruchu, který při cvičení vzniká. Na druhou stranu je potřeba vzít v potaz, že pro některé dotazované může být realizace dotazníkového šetření v rámci budovy organizace, kterou dobře znají a v které se cítí komfortně, naopak přínosem. Tento limit je možno podle mého názoru vnímat pozitivně, i když je otázkou nakolik může ovlivnit výsledky.

- Osoba výzkumníka

Samotná přítomnost osoby výzkumníka může též neúmyslně ovlivnit skutečnosti i výsledky výzkumu. Zároveň tazatel vždy alespoň z části nějakým způsobem působí na výpovědi tázaných. Respondenti mívají obecně tendenci odpovědi zatraktivňovat podle toho, jak se domnívají, jakou odpověď výzkumník očekává. Dalším neopomenutelným faktorem může být skutečnost, že výzkumnice a tazatelka v jedné osobě v organizaci T. J. Sokol Kampa pracuje. Tato skutečnost mi na jedné straně pomohla získat dostatečný

počet respondentů ochotných se na výzkumném šetření podílet, na druhou stranu však mohla výpovědi respondentů ovlivnit směrem k pozitivnějšímu vyznění. Tuto naznačenou skutečnost je však obtížné dále ověřit. Zároveň je třeba si uvědomit následující. Každý respondent fakt, že výzkumník je zaměstnancem zkoumané organizace, může vnímat jinak. Je to ovlivněno i dalšími okolnostmi, například typem vztahu, který mezi tazatelem a dotazovaným existuje.

4.5 Charakteristika respondentů

Celkem bylo dotazováno 40 respondentů. Tento výzkumný soubor není rozsáhlý, ale vzhledem k tomu, že se jedná o případovou studii se domnívám, že je pro tento účel zcela postačující. Struktura výzkumného vzorku byla předem dána, šlo především o demografický parametr. Do výzkumného vzorku byli vybráni pouze ti respondenti, kteří docházejí do tělocvičné jednoty Sokol Kampa v Praze a to buď jako aktivní cvičitelé či cvičenci (členové Sokolova) nebo jako doprovod dětí, které zde cvičí (nečlenové Sokola). Podle M. Dismana jde tedy o výběr výzkumného vzorku podle techniky účelového výběru, který je založen pouze na úsudku výzkumníka o tom, co by mělo být pozorováno, a tom co je možné pozorovat.¹¹¹

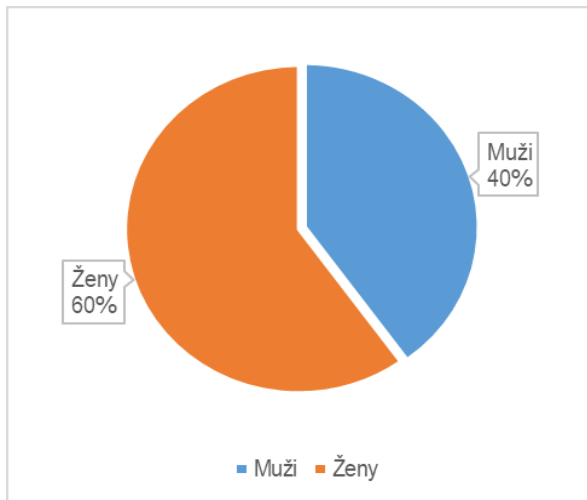
Soubor byl rozdělen přesně na dvě poloviny z důvodu zajištění stejných výchozích podmínek v počtu dotazovaných v obou sledovaných skupinách, tedy 20 členů Sokola a 20 nečlenů Sokola. Vzhledem k náročnosti sběru dat nebyly dále specifikovány požadavky na pohlaví nebo dosažené vzdělání. Kritérium věku bylo ohraničeno osmnáctým rokem a starším z důvodu komplikovaného získávání souhlasu zákonného zástupce s výzkumem. Určité omezení v různorodém složení skupin bylo vzato v úvahu. Zastoupení jednotlivých skupin dotazovaných podle daných kritérií reprezentují následující tabulky a grafy.

Členové Sokola

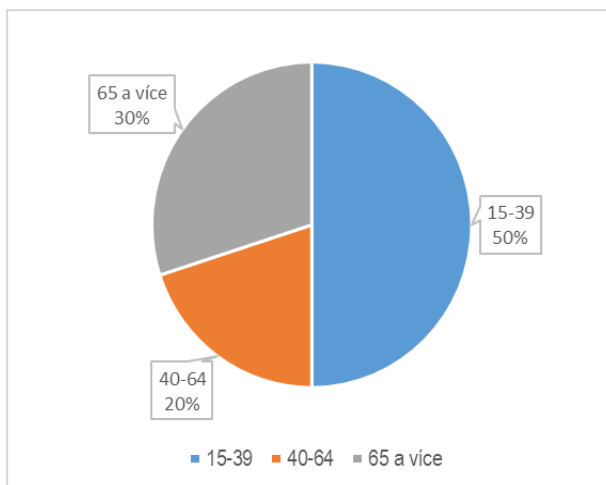
---

¹¹¹ Srov. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 112-113.

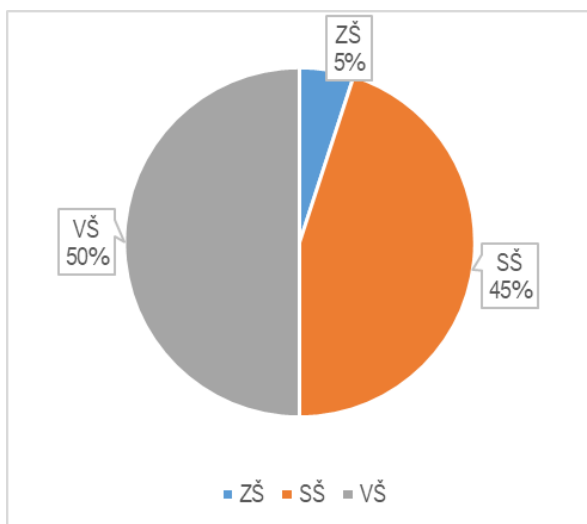
Graf 1 Zastoupení mužů a žen členů Sokola

Graf 2 Věkové složení členů Sokola

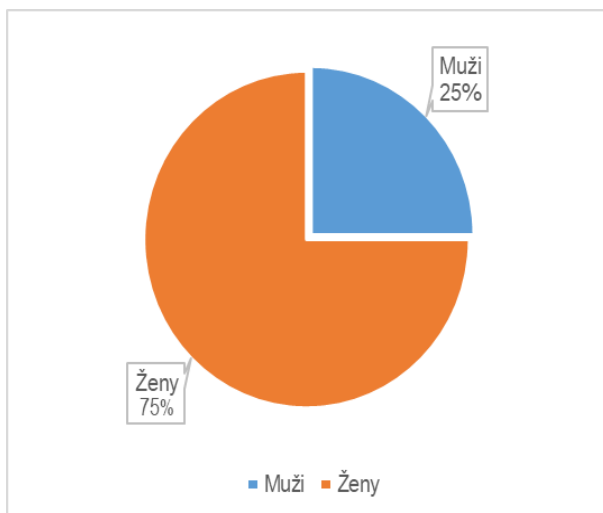

Graf 3 Dosažený stupeň vzdělání členů Sokola

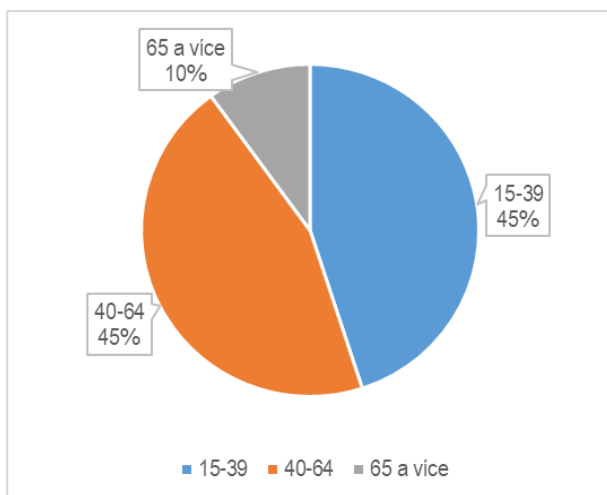
Nečlenové Sokola

Graf 4 Zastoupení mužů a žen nečlenů Sokola

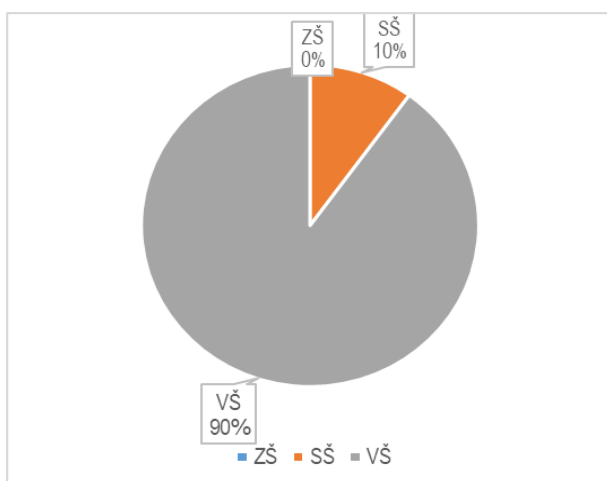

Graf 5 Věkové složení nečlenů Sokola

Graf 6 Dosažený stupeň vzdělání u nečlenů Sokola

Zastoupení mužů a žen bylo v obou zkoumaných skupinách tj. členů a nečlenů Sokola, co se týče počtu zkoumaných osob opačného pohlaví obdobné. U 20 členů Sokola bylo zastoupeno 12 žen tj. 60% a 8 mužů tj. 40% zkoumaného vzorku. U nečlenů Sokola bylo zastoupeno 15 žen tj. 75% a 5 mužů tj. 25% zkoumaného vzorku.

Co se týče věkového složení členů a nečlenů Sokola již byly rozdíly patrnější. U 20 členů Sokola byl v kategorii od 18 do 39 let zastoupeno 10 členů tj. 50% zkoumaného

vzorku zatímco u nečlenů Sokola bylo ve stejné kategorii 9 nečlenů tj. 45% zkoumaného vzorku 20 osob. Kategorie od 40 do 64 let byla zastoupena 4 členy tj. 20% a 9 nečleny tj. 45% zkoumaného vzorku. A v poslední věkové kategorii od 65 a více let bylo u členů 6 respondentů tj. 30% zkoumaného vzorku a u nečlenů 2 respondenti tj. 10% zkoumaného vzorku.

Podle stupně dosaženého vzdělání můžeme obě zkoumané skupiny respondentů roztrždit na jednoho dotazovaného se základním vzděláním tj. 5% členů a žádného tj. 0% nečlenů Sokola. Dále u členů Sokola jde o 9 osob tj. 45% se středním vzděláním a 2 nečleny tj. 10% z počtu 20 osob. Nakonec 10 členů tj. 50% s vysokoškolským vzděláním ze zkoumané skupiny a 18 nečlenů tj. 90% z 20 zkoumaných osob této skupiny.

4.6 Realizace výzkumu

Sběr dat probíhal blokově od prosince 2019 do konce ledna 2020. Autor výzkumu se osobně dostavoval do Tyršova domu v Praze, kde se pokoušel získat požadované respondenty pro vyplnění dotazníku. Jednalo se o deset návštěv v tělocvičně T. J. Sokol Kampa ve dnech úterý, středa, čtvrtek v časech od 17:00 hod do 19:00 hod. Zvolené dny a časy byly vybrány po zhlédnutí časového rozvrhu tréninků oddílu trampolín za předpokladu, že v dané termíny bude i vyšší frekvence návštěv cílových skupin a v kontextu časových možností tazatele. V Sokole byli všichni oslovení požádáni o vyplnění dotazníku na klidném místě vyhrazeném v rámci tělocvičny. Všichni dotazovaní byli ochotni vyplnit dotazník na místě a také ho zde odevzdali tazateli.

Mezi hlavní techniky sběru dat v kvalitativním výzkumu je možno zařadit pozorování, rozhovory, analýzu testů apod. V této případové studii jsem použila analýzu dokumentů, zúčastněné pozorování, polostrukturovaný rozhovor a dotazník.

Analýza dokumentů je jedna z technik sběru dat používaná v kvalitativním výzkumu. V tomto případě jsem techniku využila pro podklad teoretické části této

diplomové práce. Jednalo se o úřední dokumenty, archivované údaje i archivní data, jež se vztahovala k historickým počátkům činnosti Sokola.

Zúčastněné pozorování je styl výzkumu, ve kterém výzkumník participuje na každodenním životě lidí, kteří jsou podrobováni zkoumání. Stupeň ztotožnění výzkumníka se zkoumaným prostředím je různý. Pozorovatel nefunguje jako pasivní zapisovatel dat, který stojí mimo situaci, ale sám se účastní dění v situaci, v níž se předmět výzkumu projevuje. To vede k těsnějšímu přiblížení se k předmětu zkoumání a k možnosti odhalit vnitřní pohnutky účastníků.¹¹²

Z vlastního zúčastněného pozorování v T. J. Sokol Kampa jsem získala některé důležité informace o hodnotovém žebříčku a vnímání hodnot členů a nečlenů této jednoty. Měla jsem příležitost pozorovat respondenty při vyplňování dotazníku a posléze při zodpovídání otázek u některých respondentů. V průběhu pozorování jsem používala záznamový arch a tužku.

Důležitým zdrojem informací byly polostrukturované rozhovory s respondenty. Tyto rozhovory probíhaly pouze s vybranými respondenty tedy těmi, kteří mě sami oslovili s tím, že by potřebovali v dotazníkové otázce něco upřesnit či dále rozvést. Těchto respondentů bylo celkem pět osob. Polostrukturované rozhovory tedy probíhaly na základě dotazníkových otázek. Analýza probíhala tak, že jsem odpovědi respondentů zaznamenávala do dotazníku a následně dotazník stejně jako ostatní zpracovala.

Významným zdrojem informací pak byla data z dotazníku, který není standardizovaný, byl vytvořen pouze pro tuto případovou studii a je přiložen v příloze. Jedná se o dotazník s uzavřenými i s otevřenými otázkami, který byl vhodný pro tento účel. Po vytvoření dotazníku a jeho ověření v praxi jsem některé otázky vyřadila, jiné přidala a upravila tak, abych získala relevantní data potřebná v rámci této diplomové práce. Na základě vyplněných dotazníků byly k vybraným otázkám zpracovány skupiny klíčových slov společně s frekvencí jejich výskytu. Z těchto klíčových slov byly sestaveny dané kategorie. Jak už jsem výše uvedla, bylo pro organizaci a následnou

---

¹¹² Srov. HENDL, M. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*, s. 197.

prezentaci dat z nestandardizovaného dotazníku nutno nejprve data zredukovat a následně zobecnit do kategoriálních systémů.

Ze shromážděných písemných podkladů jsem zjištěná data podrobila kategorizaci. Analýza dat probíhala procesem rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizací a kategorizací zjištěných údajů. V kategorizovaných a roztríděných poznatkách jsem se snažila nalézt pravidelnosti, podobné sekvence či příslušnost k určitému jevu. Snažila jsem se shlukovat poznatky do skupin, stejně jako identifikovat zcela odlišné výpovědi, které se nějakým způsobem zcela vymykaly ostatním výpovědím. Dále jsem usilovala o zachycení vztahů mezi jednotlivými kategoriemi.

Data plynoucí z dotazníku se budou porovnávat v diskuzi. Interpretace dat bude porovnána s teoretickou částí diplomové práce. Protože nečlen Sokola nemusí mít k sokolským hodnotám tak blízko jako člen Sokola, který sokolskými hodnotami žije.

4.7 Výsledky zpracování

V rámci této podkapitoly se uvádím výsledky šetření v takovém pořadí, jak byly otázky kladeny v dotazníku, poté je uvedu do souvislosti v rámci stanovených kategorií. Bylo položeno celkem devět otázek, z toho všech devět otázek bylo určeno pro členy a čtyři otázky (č. 1, 3, 4, 8) bylo určeno pro nečleny Sokola.

Otázka č. 1 Jste členem/nečlenem Sokola?

viz kapitola 4.5

Otázka č. 2 Ovlivňuje Vaše účast v Sokole vaše životní hodnoty? Pokud ano, jaké?

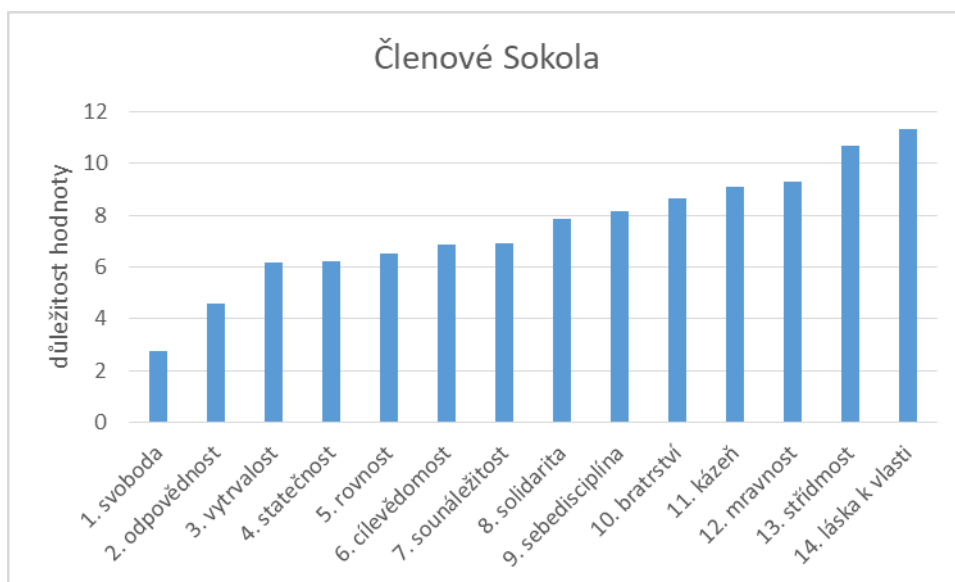
Tato otázka byla určena pouze členům Sokola. Sedm respondentů uvedlo, že ne. Tři respondenti uvedli, že neví. Deset respondentů odpovědělo ano, uvádějí tyto důvody:

- Pozitivní vztah ke svěřencům. Předávání zkušeností mladým závodníkům (1x), práce pro druhé (2x)

- Skupina odpovědí se váže ke vztahům v kolektivu: nalezení dobrých kamarádů (2x)
- Skupina odpovědí vztahující se k životním hodnotám: radost z pohybu, čestnost, zodpovědnost, pokora, touha se učit (5x)

Otázka č. 3 Jak byste dle důležitosti seřadil(a) následující hodnoty? Čísly od 1 (nejdůležitější) do 14 (nejméně důležitá).

Graf 7 Řazení hodnot u členů Sokola

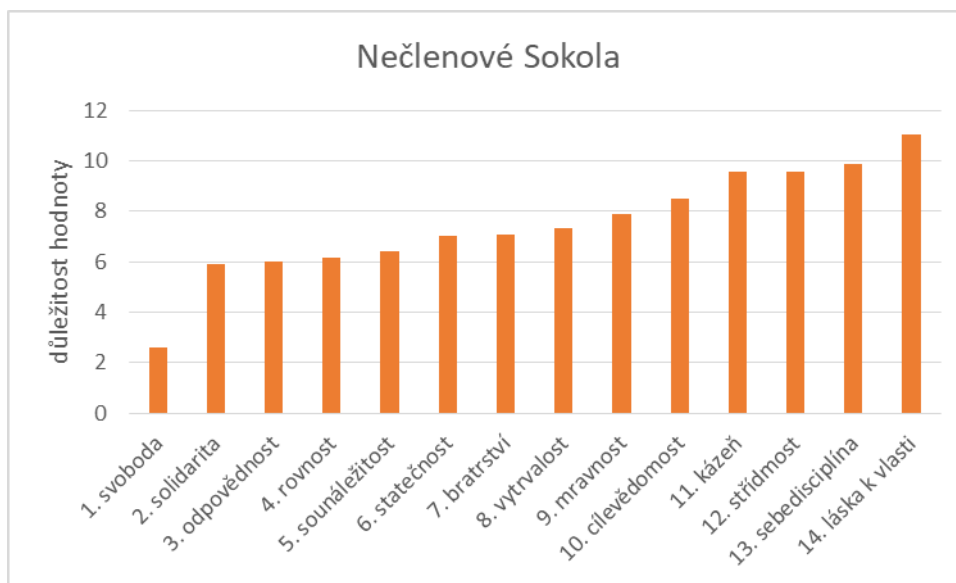
Graf vyjadřuje řazení hodnot podle míry důležitosti u členů Sokola. Na první místo nejčastěji řadili hodnotu „svobody“. Druhé místo nejčastěji obsazovala hodnota „odpovědnosti“. Třetí místo patřilo „vytrvalosti“. „Statečnost“ se umístila na čtvrté pozici. Za nejméně důležitou hodnotu považují členové Sokola „lásku k vlasti“.

Tabulka 1

Hodnota	Průměrná známka
1. svoboda	2,75
2. odpovědnost	4,60
3. vytrvalost	6,15
4. statečnost	6,20
5. rovnost	6,50
6. cílevědomost	6,85
7. sounáležitost	6,90
8. solidarita	7,85
9. sebedisciplína	8,15
10. bratrství	8,65
11. kázeň	9,10
12. mravnost	9,30
13. střídmost	10,70
14. láska k vlasti	11,30

Tabulka 1 vyjadřuje komentář k číselným hodnotám přiřazených podle důležitosti jednotlivých lidských hodnot. Na 1. místě svoboda, na 2. odpovědnost, na 3. až 5. místě s velmi malou odchylkou vytrvalost, statečnost a rovnost, na 6. až 7. místě cílevědomost a sounáležitost, na 8. místě solidarita, na 9. místě sebedisciplína, na 10. místě bratrství, na 11. až 12. místě opět s malým rozdílem kázeň a mravnost, na 13. místě střídmost a na posledním místě 14. místě se umístila láska k vlasti.

Graf 8 Řazení hodnot u nečlenů Sokola

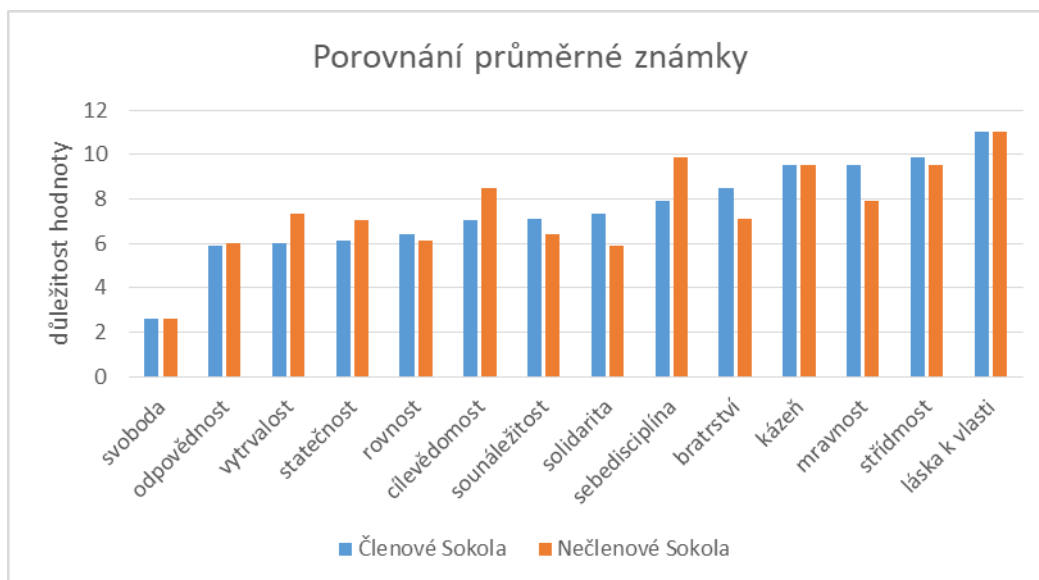
U nečlenů Sokola jak zobrazuje graf 8, se na prvním místě umístila hodnota „svoboda“, na druhém místě hodnota „solidarita“, na třetím místě hodnota „odpovědnost“. Na čtvrtém místě se umístila hodnota „rovnost“ a na posledním místě hodnota „láska k vlasti“.

Tabulka 2

Hodnota	Průměrná známka
1. svoboda	2,60
2. solidarita	5,90
3. odpovědnost	6,00
4. rovnost	6,15
5. sounáležitost	6,40
6. statečnost	7,05
7. bratrství	7,10
8. vytrvalost	7,35
9. mravnost	7,90
10. cílevědomost	8,50
11. kázeň	9,55
12. střídmost	9,55
13. sebedisciplína	9,90
14. láska k vlasti	11,05

Tabulka 2 vyjadřuje komentář k číselným hodnotám přiřazených podle důležitosti jednotlivých lidských hodnot. Na 1. místě se umístila „svoboda“, ve značném odstupu následují na 2. až 4. místě „solidarita“, „odpovědnost“, „rovnost“, na 5. místě „sounáležitost“, na 6. až 7. místě „statečnost“ a „bratrství“, na 8. místě „vytrvalost“, na 9. místě „mravnost“, na 10. místě opět s malým odstupem „cílevědomost“, na 11. až 12. místě se značným odstupem shodně hodnoty „kázeň“ a „střídmost“ na 13. místě „sebedisciplína“ a na posledním 14. místě s největší distancí „láska k vlasti“.

Graf 9 Porovnání průměrné známky u členů a nečlenů Sokola

Pokud bychom porovnali vnímání uvedených sokolských hodnot u obou skupin, pak z výše uvedeného grafu 9 vyplývá:

- Na 1. místě je u členů i nečlenů Sokola shodně uvedena jako nejvíce ceněná hodnota „svoboda“.
- Na 11. místě je u členů i nečlenů Sokola vždy uvedena „kázeň“.
- Na 14. místě tedy posledním je u členů i nečlenů Sokola shodně uvedena „láska k vlasti“.

Tabulka 3

Hodnota	Členové Sokola	Nečlenové Sokola	Členové/nečlenové
svoboda	2,60	2,60	0%
odpovědnost	5,90	6,00	2%
vytrvalost	6,00	7,35	23%
statečnost	6,15	7,05	15%
rovnost	6,40	6,15	-4%
cílevědomost	7,05	8,50	21%
sounáležitost	7,10	6,40	-10%
solidarita	7,35	5,90	-20%
sebedisciplína	7,90	9,90	25%
bratrství	8,50	7,10	-16%
kázeň	9,55	9,55	0%
mravnost	9,55	7,90	-17%
střídmost	9,90	9,55	-4%
láska k vlasti	11,05	11,05	0%

Tabulka 3 zobrazuje komentář k číselným hodnotám přiřazených dle důležitosti jednotlivých lidských hodnot a jejich procentuální rozdíly. Z tabulky je patrné, že pro členy i nečleny Sokola je stejně důležitá „svoboda“ uvedená na prvním místě na „láska k vlasti“ shodně uvedená na posledním místě. Dále lze vyvozovat, že pro obě skupiny je stejně důležitá „kázeň“ umístěná ke konci tabulky. Největší rozdíl byl ve vnímání hodnot „vytrvalost“ a „sebedisciplína“, kdy pro členy Sokola je „vytrvalost“ výrazně důležitější a to o 23% než pro nečleny. „Sebedisciplína“ je pro členy Sokola také výrazně důležitější a to o 25% než pro nečleny Sokola. Dalšími hodnotami, které se významněji liší do důležitosti mezi oběma skupinami, jsou srovnatelně „cílevědomost“, která je pro členy o 21% důležitější než pro nečleny. A hodnota „solidarita“, která je o 20% důležitější pro nečleny Sokola než pro členy.

Otázka č. 4 Se kterými z výše uvedených hodnot se ztotožňujete a proč?

Všichni členové i nečlenové se s některou či více z výše uvedených hodnot ztotožňují. Někteří uvedli i více než jednu hodnotu. Šest členů uvedlo více než jednu hodnotu. Nejčastější hodnotou, kterou členové uvedli, byla „svoboda“ a následuje:

- svoboda (8x) „protože můžu“
- odpovědnost (6x) „protože to patří ke svobodě“
- vytrvalost (4x) „jsem přece závodník“
- solidarita (2x) „protože je důležité si mezi sebou pomáhat“
- láska k vlasti, sounáležitost, cílevědomost, sebedisciplína, mravnost, kázeň, se všemi uvedenými hodnotami vždy (1x)

Nejčastější hodnotou, kterou uvedli nečlenové, byla také „svoboda“ Šest nečlenů uvedlo více než jednu hodnotu:

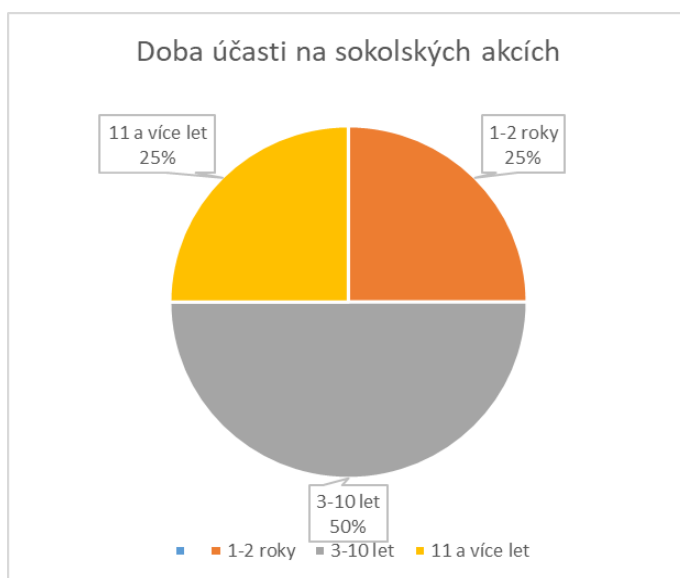
- svoboda (6x) „svoboda ruku v ruce s odpovědností je základ demokracie“, „svoboda člověka podmiňuje další hodnoty“, „možnost říci svůj názor“
- odpovědnost (6x) „za své chování je každý sám zodpovědný“
- kázeň (3x) „základ všeho“
- vytrvalost (2x) „bez ní člověk nic nedokáže“
- sebedisciplína (2x)
- sounáležitost (1x)
- mravnost (1x) „důležité pro obrodu společnosti“
- statečnost (2x) „historie Sokola v odboji“
- se všemi uvedenými hodnotami (4x)

Otázka č. 5 Jak dlouho se účastníte sokolských akcí?

Tato otázka byla určena členům Sokola. Nejčastěji respondenti specifikovali konkrétní počet let:

- 1 – 2 roky (5x)
- 3 – 10 let (10x)
- 11 a více let (5x)

Graf 10 Doba účasti na sokolských akcích

Otázka č. 6 Kterých sokolských akcí se účastníte a proč? Tato otázka byla opět určena pro členy Sokola:

- Školení „baví mě práce s dětmi“ (8x)
- Kulturní akce (Noc Sokoloven) „pro zábavu a pro zařazení do kolektivu“ (3x)
- Všesokolský slet „jako odkaz prarodičů“ (2x)
- Sportovní akce (Sokol Gala) „reprezentace oddílu“ (3x)
- Župní přebory „baví mě to“, „jsem přece členem spolku“ (4x)

Otázka č. 7 Promítá se účast na sokolských akcích a kurzech do vašeho každodenního života? Pokud ano, jak?

Tato otázka je určena opět pro členy Sokola. Z celkového počtu 20 členů Sokola osm členů odpovědělo záporně, tři členové nevěděli. Sedm členů dalo kladnou odpověď s následujícím výčtem důvodů:

- Účast na tréninku „náplň mého současného života“ (4x)
- Účast na akcích jako rozhodčí „cítím, že je potřeba pomáhat“ (2x), „je to zábava“ (3x)

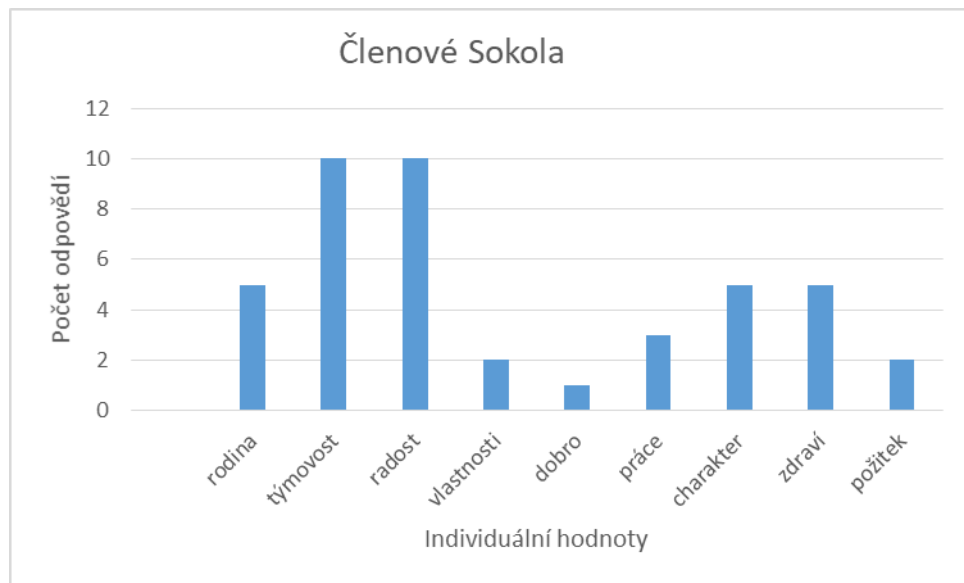
Otázka č. 8 Jaké hodnoty mimo výše uvedené sokolské hodnoty jsou pro vás v životě ještě důležité?

Odpovědi členů i nečlenů jsem seřadila do následujících subkategorií, které jsou uvedeny v kapitole 3. 2 pojednávající o individuálních hodnotách v teoretické části práce. Všichni členové i nečlenové uvedli jednu nebo více hodnot.

Členové:

- Rodina (5x) – „soudržnost rodiny“
- Týmovost (10x) – „týmová práce“, „cenné společenství lidí“
- Radost (10x) – „radost z pohybu“, „humor“, „zábava“, „povídání si s kamarády“
- Vlastnosti (2x) – „upřímnost“, „respekt“, „empatie“, „přátelství“, „loajalita“, „spolehlivost“
- Dobro (1x) – „pomoc bližnímu“, „víra v Boha“, „láska“, „pokora“, „dobrý člověk“
- Práce (3x) – „práce pro druhé“, „práce pro kolektiv“, „smysluplná práce“, „splácení dluhu světu“
- Charakter (5x) – „mezilidská slušnost“, „laskavost“, „čestnost“, „volnost“, „ohleduplnost“, „otevřenost“, „trpělivost“, „spravedlnost“, „poctivost“, „pravdomluvnost“, „fair-play“, „soudnost“, „tolerantnost“, „učenílivost“
- Zdraví (5x) – „pozitivní přístup k životu“, „utuzování těla i duše“
- Požitek (2x) – „cestování“, „peníze“

Graf 11 Individuální hodnoty u členů Sokola

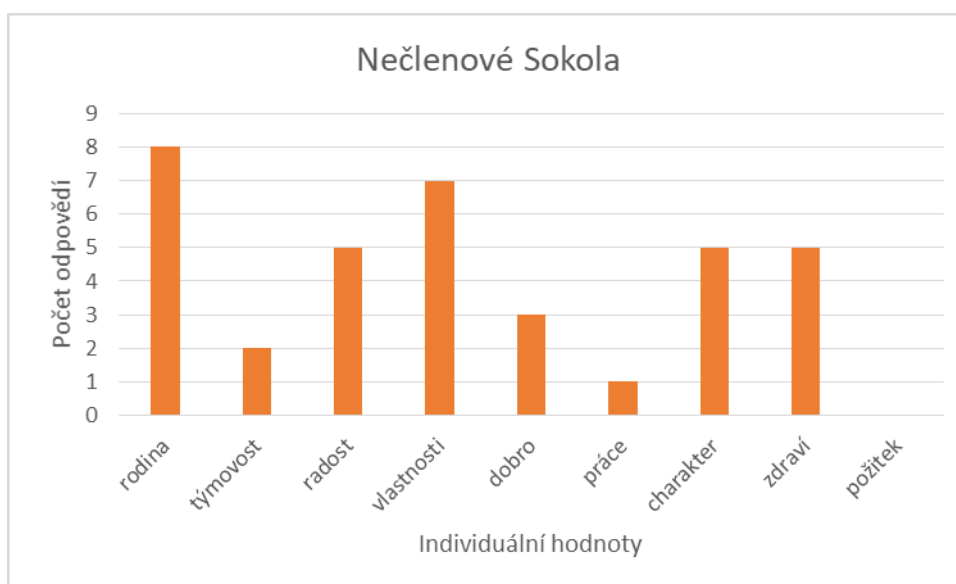
Z grafu 11 vyplývá, že u členů Sokola se nejčastěji objevovaly dvě výrazné individuální hodnoty a to „týmovost“ a „radost“ a to celkem desetkrát. Na druhém místě se řadí co do četnosti odpovědí hodnota „rodiny“ a „charakteru“. Nejméně důležité co do četnosti se objevily hodnoty spojené s požitky a to jsou „cestování“ a „peníze“.

Nečlenové:

- Rodina (8x) – „soudržnost rodiny“
- Týmovost (2x) – „týmová práce“, „cenné společenství lidí“
- Radost (5x) – „radost z pohybu“, „humor“, „zábava“, „povídání si s kamarády“
- Vlastnosti (7x) – „upřímnost“, „respekt“, „empatie“, „přátelství“, „loajalita“, „spolehlivost“
- Dobro (3x) – „pomoc bližnímu“, „víra v Boha“, „láska“, „pokora“, „dobrý člověk“
- Práce (1x) – „práce pro druhé“, „práce pro kolektiv“, „smysluplná práce“, „splácení dluhu světu“

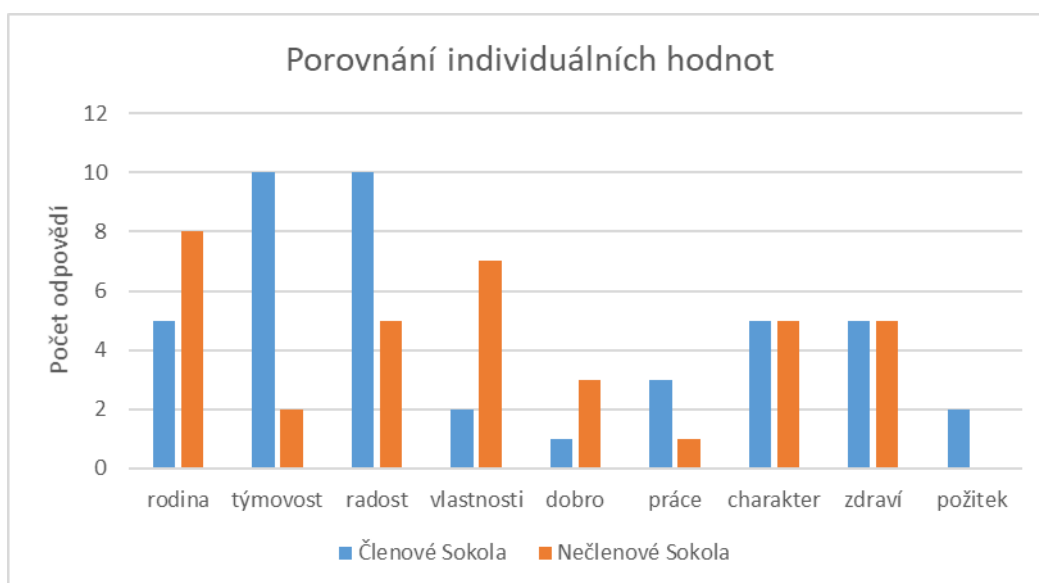
- Charakter (5x) – „mezilidská slušnost“, „laskavost“, „čestnost“, „volnost“, „ohleduplnost“, „otevřenost“, „trpělivost“, „spravedlnost“, „poctivost“, „pravdomluvnost“, „fair-play“, „soudnost“, „tolerantnost“, „učenílivost“
- Zdraví (5x) – „pozitivní přístup k životu“, „utuzování těla i duše“
- Požitek (0x)

Graf 12 Individuální hodnoty u nečlenů Sokola

Z grafu 12 vyplývá, že u nečlenů Sokola se jako životně důležité hodnoty mimo sokolské jeví „rodina“ a „vlastnosti“. Pětkrát se u respondentů objevila hodnota „charakter“, „zdraví“ a „radost“. Ani jeden zkoumaný respondent u nečlenů nezmínil „požitky“.

Graf 13 Porovnání individuálních hodnot u členů a nečlenů Sokola

Graf 13 porovnává četnost odpovědí u členů a nečlenů Sokola. U členů Sokola byla „týmovost“ a „radost“ vyznačena desetkrát. Pro nečleny Sokola byly důležité hodnoty „charakter“ a „zdraví“, které byly zaznamenány pětkrát stejně jako u členů Sokola. Nejčastější odpovědí u nečlenů Sokola byla vybrána z individuálních hodnot „rodina“ a to osmkrát a „vlastnosti“ a to sedmkrát. V rámci zjištěné skupiny a respondentů nejsou rozdíly v hodnotách „charakter“ a „zdraví“ žádné.

Otázka č. 9 Vidíte smysl v tom, být členem T. J. Sokol Kampa? Proč?

Tato otázka určená pro členy byla ve všech případech zodpovězena kladně. Všichni respondenti uvedli následující důvody:

- Hlavním důvodem byla objektivní nutnost být členem, proto, „abych mohl trénovat děti“ (5x), „mohl závodit“ (10x)
- Dalším z uvedených důvodů byla potřeba „být součástí kolektivu“ (3x), „být v partě“ (2x)

Členové tedy uvedli jako nejčastější odpověď, že členství je podmínka účasti na závodech ať už v pozici závodníka či trenéra. Žádnou ze sokolských hodnot, která by

pro ně byla důvodem smyslu členství v Sokole, neuvedli. Z toho je patrné, že sokolské hodnoty se nekloubí s vnímáním členů Sokola.

5 Diskuse a závěr

V následujících řádcích se pokusím o zodpovězení hlavní a dílčích výzkumných otázek, které byly stanoveny v úvodu výzkumné části. Obsah dílčích otázek byl promítnut v kategoriích, které byly dílčím otázkám přiřazeny.

1. Ovlivňuje členství v Sokole vnímání sokolských popřípadě individuálních hodnot členů?

Po obsahové analýze zjištěných výsledků z kategorie seřazení hodnot je zřejmé, že se obě skupiny významně shodují ve vnímání vybraných sokolských hodnot podle důležitosti. Pro obě skupiny zkoumaných osob je nejdůležitější svoboda a nejméně důležitá láska k vlasti. V uspořádání ostatních sokolských hodnot podle důležitosti se mírně lišili. Zjištěné svědčí o jasném vnímání důležitosti svobody, kterou většina kladla na první místo. Významnost hodnoty svobody se promítá i do hodnot, s kterou se členové i nečlenové nejvíce ztotožňují a které si nejvíce cení. Spolu se svobodou to byla také odpovědnost, se kterou se obě skupiny nejčastěji identifikovaly. Pro členy Sokola je účast na sokolských akcích vnímána jako náplň volného času, pro mnohé to je současně životní náplň a to především pro mladší členy Sokola. Členství v Sokole tedy ovlivňuje do jisté míry vnímání sokolských i individuálních hodnot jednotlivých členů. Otázkou však zůstává do jaké míry a zda se na tomto vnímání nepodílí ještě další faktory působící mimo sokolskou jednotu.

2. Ovlivňuje účast v Sokole životní hodnoty členů i nečlenů a umožňuje jim vyrovnávat se s překážkami všedního dne?

Druhou dílčí výzkumnou otázkou zjišťuji, zda členství v Sokole posiluje vnímání individuálních hodnot. A zda a jak přejímají členové a nečlenové tyto hodnoty do života všedního dne. Nejvíce členů vidí smysluplnost práce v Sokole v práci s dětmi. Další část pak je v Sokole „pro zábavu a pro zařazení do kolektivu“, což se kryje s kategorií pocit sounáležitosti s organizací. Menší část vnímá účast na sokolských akcích jako povinnost k předkům „odkaz prarodičů“. Z odpovědí je zřejmé, že účast v Sokole posiluje životní hodnoty alespoň části respondentů. Nejvíce odpovědí se vztahovalo k životním hodnotám „radost z pohybu“, „čestnost“, „pokora“, „touha se

učit“. Z výše uvedeného vyplývá, že členové i nečlenové dokáží převést tyto hodnoty do života všedního dne. V kategorii délka trvání členství v Sokole bylo nejvíce členů součástí Sokola tři až deset let. Z uvedeného je možné dovodit, že členství v Sokole u části respondentů umožňuje vyrovnávat se s překážkami všedního dne a tyto hodnoty do všedního dne přenášet právě díky akcentovaným hodnotám, které i když nejsou v sokolských stanovách jasně definovány, tak z nich nepřímo vyplývají.

3. Ztotožňují se členové Sokola s vybranými sokolskými hodnotami více než nečlenové Sokola?

Ve třetí dílčí výzkumné otázce zjišťuji, zda se členové Sokola ztotožňují se zvolenými sokolskými hodnotami a do jaké míry. Vycházím z předpokladu, že členové Sokola se shodují se zvolenými sokolskými hodnotami více než nečlenové, protože jsou členové organizace, která na ně svými aktivitami dlouhodobě působí a jejíž hodnoty stojí v pozadí a jsou podkladem pro veškerou sokolskou činnost a dění v Sokole. Z porovnání individuálních hodnot členů a nečlenů Sokola vychází, že pro členy Sokola jsou důležité hodnoty podporující individualitu, výkonnost, zábavu, charakter a zdraví, v neposlední řadě je pro členy Sokola ze zkoumané skupiny důležitý též požitek spojený s kladnými emocemi. Toto zjištění bylo pro mě překvapivé, neboť jsem předpokládala vyšší identifikaci se sokolskými hodnotami, ke které naopak došlo u nečlenů Sokola. Domnívám se, že je to dáno výzkumným vzorkem, kde byly za členy Sokola vybráni příslušníci závodního oddílu skoků na trampolíně. V povaze závodníků akcentují hodnoty podporující výkonnostní zaměření. Zároveň je nutno připomenout fakt, že na čelní místo se u nich umístila také týmovost. To podporuje vnímání oddílu jako jednoho týmu, který členové Sokola potažmo závodníci reprezentují. V kategorii individuálního určení smyslu členství uvedli Sokolové hlavní důvod „abych mohl závodit“, „abych mohl trénovat děti“. Smysl členství tedy vnímají jako podmínku účasti na závodech ať už v pozici závodníka nebo trenéra. Členové tedy členství vnímají skrze vlastní uspokojení svých potřeb.

Diplomová práce se zabývala problematikou vnímání sokolských hodnot u členů a nečlenů Sokola. Cílem práce bylo podání historického pohledu na vývoj tělovýchovného sdružení Sokola až do období po druhé světové válce vzhledem k utváření hodnot, kterými si historicky prošel. Dalším cílem bylo zjistit vliv členství či nečlenství v Sokole na vnímání sokolských a individuálních hodnot jednotlivců. A na základě získaných odpovědí, spolu s objektivním názorem výzkumníka konfrontovat vnímání hodnot obou skupin členů a nečlenů Sokola.

V teoretické části práce popisují historii tělovýchovného sdružení Sokol jako největší organizace, která měla na začátku minulého století významný vliv na ustanovení hodnot dnešních členů Sokola. Na tento popis navazuje organizační rozčlenění, které považují za důležité z důvodu uvědomění si významnosti sokolského sdružení v dějinách české tělovýchovy. Vycházela jsem z analýzy historických dokumentů a úředních dat, která se vztahovala k historickým počátkům Sokola jako organizace. V další části teoretické práce definuji jednak sokolské hodnoty zachycené ve stanovách České obce sokolské a jednak individuální hodnoty, které vyplynuly ze zpracovaných dotazníků. V předkládané práci jsem uvedla větší množství definic pro pojem hodnota, protože jsem v nich viděla souvislost s tématem a lze je chápat z více pohledů.

Výzkumná část vycházela z kategorizace jednotlivých dílčích otázek. Průzkum byl realizován pomocí nestandardizovaného dotazníku na čtyřiceti členech a nečlenech Sokola ve věku 18 až 65 a více let a pomocí pozorování, které sloužilo pouze k doplnění získaných informací průzkumníkem, jako nezainteresované osoby. V této části práce jsem se pokusila zjistit, jaké hodnoty popř. v jakém pořadí uznávají dnes členové Sokola a zda i nečlenové Sokola jsou si vědomi životních hodnot, které s těmi sokolskými v dnešní společnosti korelují.

Analýza výzkumné části prokázala, že členství v Sokole působí na vnímání sokolských a individuálních hodnot jednotlivců. Pravidelnou účastí na sokolských akcích a kurzech dochází k pozitivnímu vnímání důležitosti nejen sokolských, ale i individuálních hodnot, důležitých pro každého jednoho člena. Díky aktivnímu členství potvrdili příslušníci silnější vnímání individuálních hodnot, zároveň však pociťují silnou příslušnost ke konkrétnímu oddílu. Je však otázkou, zda je to dáno tím, že členové jsou

příslušníky závodního oddílu T. J. Sokol Kampa orientovaného především na výkon. U nečlenů se na přední místa umístily hodnoty rodina a charakter. Je možné se zamyslet nad tím, zda důraz na tyto hodnoty nebyl dán složením výzkumné skupiny sestávající převážně z učitelů a trenérů různých sportovních oddílů.

Konfrontace obou skupin potvrdila teoretická východiska předkládané práce. Sokolové uznávají sokolské hodnoty nikoliv však významněji než nečlenové Sokola. Podle uvedených zjištění lze tvrdit, že členství v Sokole ovlivňuje vnímání sokolských a individuálních hodnot jednotlivců. Možným aspektem ne příliš odlišných výsledků může být také fakt, že se jednalo o případovou studii s relativně malým výzkumným vzorkem.

Podle mého názoru byl cíle práce naplněn, jelikož na základě historicky daných hodnot Sokola jsem mohla porovnat vnímání členů a nečlenů těchto sokolských hodnot dnes. Podle výsledků výzkumu případové studie je možno konstatovat, že členové se s hodnotami shodují ve víceméně stejné míře jako členové. Může to být dáno tím, že žijí v konzumní společnosti, jež v současnosti prochází krizí hodnot, jak o tom píše L. Muchová v knize *Morální výchova v nemorální společnosti?*, která na ně působí více než síla tradičních hodnot Sokola. Z materiálního hlediska je potřeba si položit otázku, co je nezbytné udělat ze strany státu a veřejných institucí, aby se zvýšil vliv těchto dobrovolných a veřejně prospěšných spolků, které se zakládají na tradičních národních hodnotách. A byl snížen vliv venkovního konzumního světa. Skupinu členů Sokola jsem si vybrala proto, že jsem se domnívala, že i přesto, že se jedná o závodní skupinu, která je výkonnostně orientovaná, dokáže naplno souznít s danými hodnotami. Tento předpoklad se však potvrdil jen částečně. Možné vysvětlení je hledat v prostředí mimo T. J. Sokol Kampa a ve faktu, že v současnosti Sokol nemá takový význam jako dříve.

Přestože se jedná o nereprezentativní vzorek v rámci jedné případové studie, mohlo by nalezení takového pozitivního vztahu v rámci předkládaného výzkumného šetření posloužit jako odrazový můstek pro hlubší výzkumná šetření, jejichž výsledky by mohly využít státní či veřejné instituce např. v rámci stanovování společenských norem či udělování dotací.

Seznam literatury

BAŽANT, Zdeněk a František KADEŘÁVEK. *V kolébce sokolstva*. 2. vyd. rozmnožené Praha: Pražská tělocvičná jednota Sokol, 1948, 29 s. ISBN neuvedeno.

BĚLOHRAD, Radim. *Lidské identity, lidské hodnoty*. 1. vyd. Praha: Dybbuk, 2016, 252 s. ISBN 978-80-7438-149-2.

CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot*. Olomouc: Votobia, 2004, 427 s. ISBN 80-7220-195-6.

CSIKSZENTMIHALYI, Mihaly. *O štěstí a smyslu života*. Praha: Lidové noviny, 1996, 399 s. ISBN 80-7106-139-5.

ČEVELA, Rostislav, ČELEDOVÁ, Libuše, KALVACH, Zdeněk, Jan HOLČÍK a Pavel KUBŮ. *Sociální gerontologie. Východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. 1. vyd. Praha: Grada, 2014, 240 s. ISBN 978-80-247-4544-2.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 4. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

DOVALIL, Josef a kol. *Lexikon sportovního tréninku*. 2., upr. Vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2008, 313 s. ISBN 978-80-246-1404-5.

FIKAR, Alois. *O sokole a sokolství*. 6. vyd. Praha: Československá obec sokolská, 1948, 50 s. ISBN neuvedeno.

FRANKL, Viktor Emanuel. *Ärztliche Seelsorge*. Wien: Kindler Taschenbücher, 1975, 268 s. ISBN 34-630-2157-9.

HAVLÍČEK, Věnceslav. *Sokolstvo, jeho myšlenka, organisace a vývoj*. 1. vyd. Praha: Československá obec sokolská, 1948, 70 s. ISBN neuvedeno.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 3. vyd. Praha: Budka, 1996, 297 s. ISBN 80-901549-0-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2016, 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

HUBER, Wolfgang. *Etika. Základní otázky života*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2013, 256 s. ISBN 978-80-7429-642-0.

JANDÁSEK, Ladislav. *Sokolství Jindřicha Fügnera*. Brno: Moravský legionář, 1935, 159 s. ISBN neuvedeno.

KALHOUS, Zdeněk, OBST, Otto a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2009, 447 s. ISBN 978-80-7367-571-4.

KÖSSL, Jiří, Jan ŠTUMBAUER a Marek WAIC. *Vybrané kapitoly z dějin tělesné kultury*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2008, 159 s. ISBN 978-80-246-1566-0.

KVAČEK, Robert. *První světová válka a česká otázka*. 2.vyd. Praha: Triton, 2013, 178 s. ISBN 978-80-7387-635-7.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. Vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

MASARYK, Jan. *Mezinárodní význam všesokolských sletů*. 1. vyd. Praha: Československá obec sokolská, 1948, 18 s. ISBN neuvedeno.

MILL, John Stuart. *Utilitarismus*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2011, 182 s. ISBN 978-80-7429-140-1.

MUCHOVÁ, Ludmila. *Morální výchova v nemorální společnosti?* 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, 334 s. ISBN 978-80-7325-386-8.

NAKONEČNÝ, Milan. *Lexikon psychologie*. 1. vyd. Praha: Vodnář, 1995, 397 s. ISBN 80-85255-74-X.

NAKONEČNÝ, Milan. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 1997, 336 s. ISBN 80-200-0628-1.

NIETZSCHE, Fridrich. *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc: Votobia, 1995, 367 s. ISBN 80-85885-79-4.

PETRÁČKOVÁ, Věra, KRAUS, Jiří a kol. *Akademický slovník cizích slov*. 1. vyd. Praha: Academia, 2000, 834 s. ISBN 80-200-0607-9.

PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. 1. vyd. dotisk. Praha: Academia, 2015, ISBN 978-80-200-1499-3.

SATIROVÁ, Virginia. *Kniha o rodině*. 1. vyd. Praha: Práh, 1994, 350 s. ISBN 80-901325-0-2.

SLEPIČKA, Pavel, Václav HOŠEK a Běla HÁTLOVÁ. *Psychologie sportu*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2009, 240 s. ISBN 978-80-246-1602-5.

SLEPIČKOVÁ, Irena. *Sportovní organizace: teoretická východiska a situace v ČR po roce 1990*. Praha: Karolinum, 2007, 116 s. ISBN 978-80-246-1405-2.

SOUSEDÍK, Stanislav. *Svoboda a lidská práva*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2010, 131 s. ISBN 978-80-7429-036-7.

ŠVARŤÍČEK, Roman, ŠEĐOVÁ, Klára a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014, 384 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

VÝROST, Josef a Ivan SLAMĚNÍK. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008, 404 s. 978-80-247-1428-8.

WAIC, Marek. *Češi a Němci ve světě tělovýchovy a sportu: Die Deutschen und Tschechen in der Welt des Turnens und des Sports*. Praha: Karolinum, 2004, 588 s. ISBN 80-246-0768-9.

WAIC, Marek. ed. *Německé tělovýchovné a sportovní spolky v českých zemích a Československu: Deutsche Turn- und Sportvereine in den tschechischen Ländern und in der Tschechoslowakei*. Praha: Karolinum, 2008, 558 s. ISBN 978-80-246-1489-2.

WAIC, Marek. *Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2013, 211 s. ISBN 978-80-246-2259-0.

WALDAUF, Jan. *Sokol: malé dějiny velké myšlenky*. 1. vyd. Luhačovice: Atelier IM, 2007, 381 s. ISBN 978-80-85948-67-7.

ŽIŽKA, Jiří. *Dějiny a současnost Sokola*. vyd. Česká obec sokolská, 2005, 58 s. ISBN 80-86402-14-2.

Seznam internetových a jiných zdrojů

LIBICHOVÁ, Lenka. *Sokolská identita: dříve a nyní*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta filozofická, 2017. 181 s. Vedoucí disertační práce: doc. PhDr. Irena Štěpánová, CSc.

SCHMIDTOVÁ, Kateřina. *Vliv životního stylu na duševní onemocnění*. České Budějovice, 2014. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra filosofie a religionistiky. Vedoucí práce V. Erban.

SPOUSTA, V. *Krise současné společnosti a proměny hodnot na přelomu tisíciletí*. In časopis *Pedagogika*, Praha: PFUK, roč. LVIII, 2008, s. 241-252. ISSN 0031-3815.

WÁGNEROVÁ, K., BARTŮNĚK, Z. Průvodce po historii Tyršova domu v Praze a jeho okolí. In *Časopis Sokol. Vzdělávatelské listy*. Praha: ČOS, tiskové oddělení, 2015, č.1, s. 5-6. ISSN 0489-6718.

Stanovy Československé obce sokolské v Praze: s jednacími řády výboru, předsednictva a kandidátní komise výboru ČOS a s řádem hospodářských a účetních dozorců ČOS. V Praze: Československá obec sokolská, 1934. Sbíрка sokolských stanov a řádů.

150 let Sokola Pražského 1862-2012. Praha: Tělocvičná jednota Sokol Pražský pro vlastní potřebu, 2013, 148 s. ISBN neuvedeno.

ROTTEROVÁ, B. *Problém kázně a jejího utváření*, s. 579- 584.[online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. [cit. 2020-03-15]. Dostupné na: <<http://www.pages.pedf.cuni.cz/pedagogika>>.

Světový svaz sokolstva. Základní informace.[online]. [cit. 2019-12-26]. Dostupné na: <<http://world-sokol.eu/zakladni-informace/>>.

Česká obec sokolská. Sport pro všechny. [online]. [cit. 2020-01-05]. Dostupné na: <<https://www.sokol.eu/obsah/5359/sport-pro-vsechny>>.

T. J. Sokol Kampa. Oddíly všestrannosti. [online]. [cit. 2020-03-14]. Dostupné na: <<https://t-j-sokol-kampa.estranky.cz/>>.

Zdraví pro všechny v 21. století. [online]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví. 2008. [cit. 2020-13-03]. Dostupné na:< https://www.mzcr.cz/dokumenty/zdravi-pro-vsechny-v-stoleti_2461_1101_5.html>.

LESENKOVÁ, Eva. „Knihu nenahradí nic...“ říká profesorka Helena Haškovcová. *Lékařská knihovna* [online]. 2019, roč. 24, č. 3-4 [cit. 18. 03. 2020]. Dostupné z: <https://casopis.nlk.cz/2019-24-3-4/knihu-nenahradi-nic-rika-profesorka-helena-haskovcova/>. ISSN 1804-2031.

Seznam příloh

Příloha I	Seznam sokolských žup
Příloha II	Seznam jednot Podbělohorské župy
Příloha III	Nevyplněný dotazník

Příloha I

SEZNAM SOKOLSKÝCH ŽUP

BARÁKOVA

BESKYDSKÁ

BLANICKÁ

BUDEČSKÁ

DR. BUKOVSKÉHO

DR. JINDRY VANÍČKA

FÜGNEROVA

HANÁCKÁ

HAVLÍČKOVA

JANA MÁCHALA

JANA PODLIPNÉHO

JEŠTĚDSKÁ

JIČÍNSKÁ - BERGROVA

JIHOČESKÁ

JIZERSKÁ

JUNGMANNOVA

KARLOVARSKÁ

KOMENSKÉHO

KRÁLE JIŘÍHO

KRKONOŠSKÁ - PECHÁČKOVA

KRUŠNOHORSKÁ - KUKAŇOVA

MORAVSKOSLEZSKÁ

OLOMOUCKÁ - SMRČKOVA

ORLICKÁ

PERNŠTEJNSKÁ

PLK. ŠVECE

PLZEŇSKÁ

PODBĚLOHORSKÁ

PODKRKONOŠSKÁ - JIRÁSKOVA

PODŘIPSKÁ

PRAŽSKÁ - SCHEINEROVA
PROSTĚJOVSKÁ
ROKYCANOVA
SEVEROČESKÁ-NOVÁKOVA
SEVEROMORAVSKÁ
SLADKOVSKÉHO
SLOVÁCKÁ
STŘEDOMORAVSKÁ - KRATOCHVILOVA
ŠUMAVSKÁ
TYRŠOVA
VALAŠSKÁ - FRANTIŠKA PALACKÉHO
VÝCHODOČESKÁ - PIPPICHOVA

Příloha II

Sokolská župa PODBĚLOHORSKÁ

SEZNAM JEDNOT

T. J. Sokol Bílá Hora
T. J. Sokol Břevnov
T. J. Sokol Břve
T. J. Sokol Bubeneč
T. J. Sokol Čimice
T. J. Sokol Hlubočepy
T. J. Sokol Chuchle
T. J. Sokol Kampa
T. J. Sokol Malá Strana
T. J. Sokol Nebušice
T. J. Sokol Petřiny
T. J. Sokol Praha Dejvice I.
T. J. Sokol Praha - Hanspaulka
T. J. Sokol Praha Košíře
T. J. Sokol Praha Střešovice
T. J. Sokol Praha VII
T. J. Sokol Praha XIII
T. J. Sokol Řeporyje
T. J. Sokol Suchdol - Sedlec
T. J. Sokol Troja

Příloha III

DOTAZNÍK

Dotazník k diplomové práci na téma:

Tělovýchovné sdružení Sokol a jeho vliv na utváření členské základny v T. J. Sokol Kampa. Případová studie.

Dobrý den,

Jmenuji se Jana Kočařová, jsem studentkou navazujícího oboru Pedagogika volného času na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Zpracovávám diplomovou práci zaměřenou na zkoumání vlivu na utváření hodnot členské základny Sokola. Konkrétně se zaměřuji na T. J. Sokol Kampa.

Součástí diplomové práce je dotazník, zaměřený na členy a nečleny Sokola od 18 do 65 a více let. Dotazník je zcela anonymní a odpovědi v něm uvedené budou použity pouze pro potřeby této diplomové práce.

Ráda bych Vás touto cestou poprosila o spoluúčast na výzkumu pomocí vyplnění tohoto dotazníku. Prosím o co nejupřímnější zodpovězení otázek. Časová náročnost vyplnění odpovídá zhruba 15 minutám.

Děkuji za Vaši pomoc.

VĚK:

POHLAVÍ:

DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ:

1. Jste členem/nečlenem Sokola a proč?

.....
.....

2. Ovlivňuje Vaše účast v Sokole vaše životní hodnoty? Pokud ano, jaké?

.....
.....

3. Jak byste dle důležitosti seřadil(a) následující hodnoty? Čísly od 1 (nejdůležitější) do 14 (nejméně důležitá).

Bratrství	Kázeň
Sounáležitost	Střídmost
Rovnost	Mravnost
Solidarita	Láska k vlasti
Svoboda	Cílevědomost
Statečnost	Sebedisciplína
Vytrvalost	Odpovědnost

4. Se kterými z výše uvedených hodnot se ztotožňujete a proč?

.....
.....

5. Jak dlouho se účastníte sokolských akcí?

.....
.....

6. Kterých sokolských akcí se účastníte a proč?

.....
.....

7. Promítá se účast na sokolských akcích a kurzech do vašeho každodenního života? Pokud ano, jak?

.....
.....
.....

8. Jaké hodnoty mimo výše uvedené sokolské hodnoty jsou pro vás v životě ještě důležité?

.....
.....
.....

9. Vidíte smysl v tom, být členem T. J. Sokol Kampa? Proč?

.....
.....
.....

Abstrakt

KOČAŘOVÁ, J. Tělovýchovné sdružení Sokol a jeho vliv na utváření hodnot členské základny v T. J. Sokol Kampa. Případová studie. České Budějovice, 2020. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Dr. phil. Hana Chyzy.

Klíčová slova: Sokol, životní hodnota, členství, morálka, krize

Jako téma své diplomové práce jsem si zvolila tělovýchovné sdružení Sokol a jeho vliv na utváření členské základny v T. J. Sokol Kampa. Jednalo se o případovou studii. Její teoretická část definuje pojem „hodnota“ v psychologickém, sociologickém, ekonomickém, filosofickém a etickém kontextu dnešní doby. Zohlednila jsem historický vývoj sokolské organizace a vytýčení jejích základních hodnot zakotvených v jejích stanovách. Práce popisuje organizační strukturu Sokola, vybrané sokolské hodnoty a individuální hodnoty. Těžištěm práce je část zjišťující vnímání sokolských hodnot u členů a nečlenů Sokola. Obě skupiny členů a nečlenů mezi sebou konfrontuje na základě zjištěných informací. Všechny zmiňované oblasti jsou členěny do několika dílčích kapitol. Získaná data šetření jsou pak porovnána s teoretickým podkladem práce.

Abstract

Sokol Sports Association and its influence on the formation of life values of T. J. Sokol Kampa association members. Case study.

Key words: Sokol, life value, membership, morality, crisis

As a diploma thesis I choose the Sokol Sports Association and its influence on formation of T. J. Sokol Kampa membership base. The topic is structured as a case study. The theoretical part defines the term “value” in psychological, sociological, economic, philosophical and ethical context of today. I considered the historical development of Sokol and its fundamental values which are enshrined in the statutes. The thesis describes the organizational structure of Sokol, selected values of Sokol and individual values of members. The thesis is focused on perception of Sokol values by members and non-members of Sokol. Groups of members and non-members are compared based on the information obtained. These areas are structured into chapters and sections. Survey data are then compared with the theoretical assumptions.